

FUNGERAR DE LOKALA SÄKERHETSNÄMNDERNA SOM ALLMÄNHETENS OMBUD?

- en utvärdering av nämndernas verksamhet med fokus på insyn i kärnkraftverken och information till allmänheten

Anders Hanberger

Umeå Centre for Evaluation Research

September 2010

Innehåll

Förkortningar	3
1. INLEDNING	4
1.1 Lokala säkerhetsnämndernas uppdrag och uppgifter	4
1.2 Rapportens disposition	6
2. UTVÄRDERINGENS UPPLÄGGNING OCH GENOMFÖRANDE	7
2.1 Syfte	7
2.2 Underlag för utvärderingen	7
3. LOKALA SÄKERHETSÄMNDERNAS VERKSAMHET	9
3.1 Sammanfattande beskrivning av nämndernas verksamhet 2005-2009	9
3.2 Nämndernas information till allmänheten	12
4. LEDAMÖTERNAS ERFARENHETER AV DET EGNA ARBETET	18
4.1 Ledamöternas kunskap och kompetens	18
4.2 Nämndernas insyn i kärnkraftverken	19
4.3 Studiebesök och studieresor	21
4.4 Arbete som LSN prioriterar	22
5. ALLMÄNHETENS ERFARENHETER AV DEN LOKALA SÄKERHETSÄMNDEN	23
5.1 Kännedom om LSN	23
5.2 Lokala säkerhetsnämndens insynsarbete	24
5.3 Lokala säkerhetsnämndens information till allmänheten	25
5.4 Bolagets information till allmänheten	27
5.5 Synpunkter på LSNs uppdrag och insatser	28
6. SSMS ERFARENHET AV DE LOKALA SÄKERHETSÄMNDERNA	31
6.1 Erfarenhet av medverkan i nämndernas möten	31
6.2 Erfarenheter av de lokala säkerhetsnämndernas verksamhet	32
6.3 Synpunkter på nämndernas uppdrag	34
7. SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER	36
7.1 Slutsatser	36
7.2 Rekommendationer	37
8. DISKUSSION	41
Referenser	43
Bilaga 1: Särskild skrivelse från LSN vid Barsebäcks kärnkraftverk	44
Bilaga 2: Enkätfrågor	47
Bilaga 3: Intervjupersoner	57

Förkortningar

GMF	Group of European Municipalities with Nuclear Facilities
IAEA	FN:s atomenergiorgan
KSO	Kärnkraftskommunernas Samarbetsorganisation
LSN	Lokala säkerhetsnämnden
OKG	Oskarshamnsverkets Kraftgrupp AB
OSART	Operational Safety Review Team (OSART-granskning)
Oss	Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar
RDS	Radio Data System (RDS-mottagare)
SKB	Svensk Kärnbränslehantering AB
SKI	Statens kärnkraftsinspektion
SSI	Statens strålskyddsinstitut
SSM	Strålsäkerhetsmyndigheten
UCER	Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet

1. INLEDNING

Centrum för utvärderingsforskning (UCER), Umeå universitet, har på uppdrag av utredningen om en samordnad reglering på kärnteknik- och strålskyddsområdet (M 2008:05) genomfört en utvärdering av de lokala säkerhetsnämndernas (LSN) insyns- och informationsarbete. Utvärderingens resultat sammanfattas i denna rapport.

De lokala säkerhetsnämnderna infördes av regeringen den 1 februari 1981.¹ Nämnderna inrättades för att försäkra sig om att befolkningen runt kärnkraftverken skulle få insyn i och information om verkens säkerhetsarbete och beredskap vid händelse av en olycka. Kärntekniklagen (1984:03), som trädde i kraft den 1 februari 1984, är den lag som idag tillsammans med förordningen och förarbetena till lagen reglerar nämndernas uppdrag och verksamhet (PM 2010-03-18).²

År 2008 fick en särskild utredare regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna för en samordnad reglering av verksamheter på kärnteknikens och strålskyddets område (Dir 2008:151). Syftet var att förenkla och effektivisera dagens regelverk.³ Enligt direktivet ska utredningen ägna särskild uppmärksamhet åt att tillsynen av kärntekniklagen och strålskyddslagen följs och åt den *offentliga insyn* som regleras i bestämmelserna om lokala säkerhetsnämnder (19 – 21 §§ i kärntekniklagen, 1984:03). Det är för att få kunskap om hur LSNs insyn fungerar som denna utvärdering kommer in i bilden. Syftet med utvärderingen är just att undersöka hur de lokala säkerhetsnämndernas uppdrag har fungerat i praktiken, framförallt hur insynen i verkens säkerhetsarbete och informationen till allmänheten har fungerat.

1.1 Lokala säkerhetsnämndernas uppdrag och uppgifter

De lokala säkerhetsnämnderna är statliga s.k. nämndmyndigheter där ledamöterna utses av regeringen. Nämnden består av 13 ledamöter. Ordföranden och övriga ledamöter i nämnden utses för en tid av högst fyra år. Maximalt tio av ledamöterna utses efter förslag av den kommun där den kärntekniska anläggningen finns och maximalt tre efter förslag av andra kommuner, som omfattas av den inre beredskapszonen för anläggningen. Lagen säger också att ledamöterna bör vara bosatta i den kommun som föreslagit dem (Kärntekniklagen, 1984:3; PM 2010-03-18).

Den offentliga *tillsynen*, dvs. kontrollen av att kärnkraftsanläggningarna följer gällande regelverk, sköts idag av berörda länsstyrelser och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM). Den offentliga *insynen*, som omfattar inhämtning av information om kärnenergiföretagets säkerhetsarbete, sammanställning och analys av informationen

¹ Se förordningen (1981:10) med instruktion för lokala säkerhetsnämnder vid kärntekniska anläggningar.

² Kärntekniklagen ersatte den ursprungliga lagen om offentlig insyn i säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken (1980:1123) och den tillhörande förordningen (1981:10).

³ Syftet var framförallt att undersöka möjligheterna att föra samman bestämmelserna i kärntekniklagen (1984:03) och strålskyddslagen (1988:220) utan att "samhällets krav på kärnsäkerhet och strålskydd eftersätts" (Dir 2008:151).

samt spridning av informationen till allmänheten, sköts både av SSM och LSN. De ska båda informera allmänheten om verkens säkerhets- och strålskyddsarbete och om beredskapen vid en kärnkraftsolycka. I praktiken har rollfördelningen varit den att SSM informerar allmänheten om säkerhets- och strålskyddsfrågor i allmänhet och om resultat från tillsynen av alla kärnkraftsanläggningar medan LSN informerar om lokalt säkerhets- och strålskyddsarbete och planering för beredskap vid händelse av en kärnkraftsolycka vid den lokala anläggningen.

Mer precist är den lokala säkerhetsnämndens uppdrag (19–21 §§ i kärntekniklagen 1984:3 och förordningen SFS 2007:1054) att:

1. särskilt följa det kärntekniska säkerhets- och strålskyddsarbetet, i synnerhet vid den anläggning som nämnden är utsedd för,
2. inhämta information om det kärntekniska säkerhets- och strålskyddsarbete som har utförts eller planeras vid anläggningen,
3. inhämta information om planeringen av beredskapen mot kärnenergiolyckor vid anläggningen,
4. ställa samman material för information om säkerhets- och strålskyddsarbetet och beredskapsplaneringen, och
5. svara för information till allmänheten, myndigheter och institutioner på det lokala planet om säkerhets- och strålskyddsfrågor samt frågor om planeringen av beredskapen mot kärnenergiolyckor.

LSN får, om medel finns, också utföra utredningar som nämnden anser behövs för att den ska kunna bedöma betydelsen av vidtagna eller planerade kärntekniska säkerhets- eller strålskyddsåtgärder vid anläggningen. Senast den 1 mars varje år ska nämnden lämna en verksamhetsberättelse till regeringen. Något krav på årsredovisning med finansiell revision finns inte. Men flera nämnder har på eget initiativ låtit en auktoriserad revisionsfirma granska räkenskaperna. Som statlig myndighet kan Riksrevisionen besluta om att genomföra en effektivitetsrevision av de lokala säkerhetsnämnderna, men hittills har detta inte skett.

I förarbetena (prop 1983/84:60) till kärntekniklagen betonas att lagstiftarens intentioner är att:

- skapa öppenhet kring insyn i kärnsäkerhets- och strålskyddsarbetet kopplat till driftsfrågor, avfallens hantering och slutförvaring.
- lämnad information ska präglas av saklighet och opartiskhet
- informationen måste kunna förstås och bedömas av informationsmottagaren
- informationen bör lämnas till allmänheten, kommunala myndigheter och lokala institutioner
- informationen ska också omfatta transporter av klyvbara ämnen
- nämnderna har inte i uppgift att ställa krav på eller föreskriva om säkerhetshöjande åtgärder
- innehavaren av reaktor-anläggningen är skyldig att lämna nämnderna upplysningar om tillgänglig fakta och låta dem ta del av fakta som de behöver för insyn och informationsförmedling

-nämnderna bör också få upplysningar från tillsynsmyndigheterna [SSM idag] om vidtagna säkerhets- och strålskyddsåtgärder, samt om fysiskt skydd och transport av radioaktivt material.

- det är viktigt att nämnderna på olika sätt får den utbildning och de kunskaper i kärnsäkerhets- och strålskyddsfrågor som behövs för sitt uppdrag.

1.2 Rapportens disposition

I nästa kapitel beskrivs utvärderingens uppläggning, syfte och det underlag som har använts. I kapitel 3 presenteras en sammanfattande beskrivning av nämndernas verksamhet och information till allmänheten och i det fjärde kapitlet ledamöternas erfarenheter av det egna arbetet. Kapitel 5 ägnas åt hur allmänheten uppfattar att LSN har fungerat och kapitel 6 åt hur de inspektörer från SSM som har haft kontakt med nämnderna, har uppfattat nämnderna. I kapitel 7 presenteras utvärderingens slutsatser och rekommendationer och i det avslutande kapitlet diskuteras två förändringar som bör uppmärksammas när LSNs uppdrag diskuteras.

2. UTVÄRDERINGENS UPPLÄGGNING OCH GENOMFÖRANDE

Utvärderingen läggs upp som en förklaringsinriktad intressentutvärdering. Intressentperspektivet framträder genom att fyra nyckelaktörers erfarenheter av nämnderna undersöks. Hur nämndeledamöterna själva, reportrar vid lokaltidningar, representanter för lokala miljöorganisationer och experter från SSM upplevt nämndernas insyn och information till allmänheten undersöks. Förklaringar till varför nämnderna fungerar som de gör söks i lokala förutsättningar, nämndernas uppdrag och intressenternas erfarenheter.

Utvärderingens bedömning av hur LSNs verksamhet har fungerat utgår från kärntekniklagen (1984:3), förordningen (SFS 2007:1054) och förarbetena till kärntekniklagen (prop 1983/84:60) och hur aktörerna uppfattar hur nämnderna har fungerat i praktiken.

2.1 Syfte

Syftet med utvärderingen är att undersöka det arbete som de lokala säkerhetsnämnderna bedriver med fokus på insyn i bolagen och information till allmänheten, samt lämna rekommendationer om säkerhetsnämndernas fortsatta verksamhet.

Utvärderingen söker svar på tre frågor:

1. Vilken verksamhet har de lokala säkerhetsnämnderna bedrivit och hur har den bedrivits?
2. Hur har nämndernas verksamhet fungerat i praktiken?
3. (Hur) bör nämndernas uppdrag och verksamhet förändras?

2.2 Underlag för utvärderingen

Följande styrdokument har använts som underlag:

- Lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,
- förordning med instruktion för LSN (SFS 2007:1054),
- förarbeten till lagen (prop 1983/84:60 Ny lagstiftning på kärnenergisområdet).

Utredningar och utredningsdirektiv som har använts:

M 2008:05 *Utredningen om en samordnad reglering på kärnteknik- och strålskyddsområdet*

Dir 2008:151 *Översyn av lagstiftningen på kärnteknik- och strålskyddsområdet*
SSM, 2009 *Översyn av lagstiftningen på kärnsäkerhets- och strålskyddsområdet*
uppdaterad januari 2009. Stockholm: Strålsäkerhetsmyndigheten.

Lokal information och dokumentation som har använts:

- LSNernas verksamhetsberättelser, reseberättelser, protokoll
- LSNernas information på kommunernas webbplatser och broschyrer utgivna av LSN
- tidningsartiklar/ reportage från Sydsvenskan, Hallands Nyheter, Södermanlands Nyheter och Östhammars Nyheter
- Lokala säkerhetsnämnden vid Barsebäcks gemensamma svar på enkäten (bilaga 1)

Följande personer har intervjuats:

- utredningens ordförande
 - tidigare kommunikationschefen vid SKI
 - lokalreportrar
 - lokala miljöorganisationer
 - kommunikationsansvarig och inspektörer på SSM
- Totalt har 16 intervjuer genomförts (bilaga 3).

Elektronisk enkät till LSNs ledamöter:

Enkäten redovisas i bilaga 2. I rapporten redovisas svaren från ordinarie ledamöter, ersättare och sekreterare när inget annat anges. När det gäller svaren på frågorna 6-8 redovisas endast ordförandes svar och i de fall svar saknas från ordförande istället sekreterarens svar.

I rapporten syftar uttryck som "nämndernas ledamöter", "nämndernas erfarenheter", "LSN vid t.ex. Studsvik" på alla som har ett uppdrag i nämnden dvs. ordinarie ledamöter, ersättare och sekreterare (som inte är ledamöter).

3. LOKALA SÄKERHETSÄMNDERNAS VERKSAMHET

3.1 Sammanfattande beskrivning av nämndernas verksamhet 2005-2009

De lokala säkerhetsnämnderna är skyldiga att en gång per år lämna en verksamhetsberättelse till regeringen. Verksamhetsberättelserna är kortfattade dokument som ger en översiktlig bild av den verksamhet som bedrivits. Eftersom de används som en viktig del i nämndernas information till allmänheten och media används de för att sammanfatta den bild av nämndens verksamhet som man valt att förmedla till allmänheten.

Tabell 1 Verksamhet enligt verksamhetsberättelser vid fem lokala säkerhetsnämnder 2005-2009

Anläggning/ kommun	Protokoll- förda möten per år	Studieresor/ -besök	Information inhämtad från:	Yttranden/ svar på skrivelser	LSN- information om:	Utbildning av ledamöter	Revision av räkenskaper	Övrigt
Barsebäck/ Kävlinge	3-5	- andra LSN och anläggningar i Sverige, USA, Belgien, Ukraina	- Barsebäck - tillsyns- myndigheterna - SKB	uppgift saknas	- att protokoll och information finns på kommunens hemsida	2007	varje år av Ernest & Young	Köpenhamns stad har haft en insyns- representant i nämnden
Forsmark/ Östhammar	5-7	- KSOs möten - GMFs möten - Forsmark - andra anläggningar i Sverige, Frankrike, Belgien, Ukraina	- Forsmark - SKB - SSI - länsstyrelsen	- till SSI - till SKI - till SKB	- Forsmarks säkerhets- arbete, problem och åtgärder - händelse- förloppet vid snabbstoppet vid Forsmark 1 - IAEAs granskning av Forsmark	2007	uppgift saknas	-2 extra möten 2006 - tagit fram en kommunika- tionsstrategi

Oskars- hamn		- OKG - andra anläggningar i Sverige och utomlands	- OKG - SKI - SKB - Riks- revisionen	- SOU - Ds - regeringen - moderaterna och riksdagens ledamöter om riksdags- motion	- revision och säkerhets- arbete vid - OKG - broschyr - studieresor - protokoll - OKGs information - SKIs och SSIs rapporter - KSOs sammanträde - annat	2007	2007-09, Öhrlings	- deltagit i Kärnavfalls- rådets hearings - bidragit till Räddnings- verksrapport
Ringhals/ Varberg	3-4	- Ringhals, - andra anläggningar och LSN, - KSOs studieresor	- Ringhals, - SSI/SKI/SSM - länsstyrelsen - Räddnings- tjänsten	SKI/SSI/SSM, MD	- enkät om personalens kännedom om beredskap vid ev olycka i Ringhals	2007	- Varbergs kommun 2005-07 - Öhrlings 2008-09	- gjort en enkät - utdelning av RDS larm till boende
Studsvik/ Nyköping	3-4	- Studsvik, - andra anläggningar i Sverige, USA, Finland, England	Studsvik, SSI/SKI/SSM	till SSI, SKI, Miljödep. 2005-2007	- säkerhets- och Strålskydds- arbetet som utförs eller planeras vid Studsvik - LSNs protokoll, verksamhets- berättelser och reserapporter	2007	- Nyköpings kommun har granskat räkenskaperna	

Förkortningar: se början av rapporten

Som framgår av tabell 1 har nämnderna haft mellan tre och sju protokollförda möten per år, vilket tyder på att nämnderna har haft olika mycket frågor att behandla. Alla nämnder hade planerat fyra möten per år, men under något år fick tre av nämnderna ställa in ett av de planerade mötena eftersom det inte fanns tillräckligt med frågor att behandla. Flest möten har LSN vid Forsmark haft. Nämnden anordnade bl.a. två extramöten under 2006 till följd av snabbstoppet vid Forsmark 1.

Alla nämnder har genomfört studiebesök på den egna kärnenergianläggningen och ledamöterna har gjort studieresor till andra anläggningar i Sverige och utomlands. Studieresorna utomlands har varit ett samarrangemang organiserat av Kärnkraftskommunernas samarbetsorganisation (KSO). Det framgår inte av verksamhetsberättelserna hur många som deltagit i studieresorna från nämnden.

Nämnderna har i varierad omfattning inhämtat information från den egna anläggningen och från någon av tillsynsmyndigheterna (SSI/SKI/SSM), Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) och länsstyrelsen, samt i något fall också från den lokala Räddningstjänsten. Informationsinhämtningen är en grundbult i insynen, men verksamhetsberättelserna beskriver inte närmare vilken information som samlats in eller vilka frågor nämnderna ställt till verken.

Nämnderna har också svarat på remisser eller utformat skrivelser till andra myndigheter, SKB och andra aktörer. LSN vid Barsebäck har inte redovisat några skrivelser eller yttranden.

En huvuduppgift för LSN är att informera allmänheten om säkerhetsfrågor. I verksamhetsberättelserna redovisas att information har lämnats på kommunernas hemsidor och ibland på annat sätt. Det framgår också att mötesprotokoll, verksamhets- och några reseberättelser finns på kommunernas hemsidor. Av två verksamhetsberättelser framgår att information också lämnats om IAEAs granskning av Forsmark och att en enkät delats ut för att undersöka personalens kännedom om beredskap vid eventuell olycka i Varberg/Ringhals.

För varje ny mandatperiod genomförs en gemensam utbildning för nya ledamöter och ersättare. Ledamöter från alla nämnder medverkade i en gemensam utbildning/fortbildning år 2007.

Det går också att utläsa av några verksamhetsberättelser att nämndernas räkenskaper har granskats tillsammans med kommunens ekonomi eller av en auktoriserad revisor. Uppgift saknas om hur räkenskaperna granskats i Östhammar. Hur verksamhetsberättelserna har mottagits och hanterats av regeringen redovisas inte.

För att få en bättre bild av nämndernas verksamhet skickades en enkät ut till nämndeledamöterna. I fortsättningen av kapitlet redovisas svar från enkäten. LSN kan om så önskas bjuda in experter och andra aktörer till nämndens möten. Nämndernas ordföranden uppger i sina enkätsvar att kärnenergiföretaget bjudits in varje eller nästan varje gång och att tillsynsmyndigheterna (SKI/SSM) medverkat några gånger per år. Någon från länsstyrelsen har också deltagit några gånger per år i LSN vid Forsmark och

Ringhals, samt någon enstaka gång vid Oskarshamn och Studsvik (tabell 2). Om länsstyrelsen också deltagit i LSN vid Barsebäck framgår inte av nämndens svar (bilaga 1).

Tabell 2: Hur ofta (se förklaring) aktörer har bjudits in att medverka i nämndens möten under de senaste två mandatperioderna

Lokal säkerhetsnämnd i:	Anläggningen	SKI/SSM	Länsstyrelsen	Media	Allmänhet/ lokal organisation
Barsebäck/Kävlinge ⁴	4	3	-	-	-
Forsmark/ Östhammar	4	3	3	3	3
Oskarshamn	4	3	2	2	1
Ringhals/ Varberg	4	3	3	1	1
Studsvik/ Nyköping	4	4	2	1	1

Förklaring:

4 =Varje gång/nästan varje gång,

3=Några gånger per år,

2=Någon enstaka gång

1=Aldrig

LSN vid Forsmark skiljer sig från övriga nämnder genom att några gånger per år ha bjudit in media och allmänhet till nämndens möte. LSN vid Forsmark har med andra ord inte bara haft fler möten än övriga nämnder utan också ordnat fler öppna möten (se tabell 3).

Tabell 3: Hur många (för allmänheten) öppna möten har arrangerats under de senaste två mandatperioderna?

Lokala säkerhetsnämnden i:	Antal
Barsebäck/Kävlinge	Inget
Forsmark/ Östhammar	5 eller fler
Oskarshamn	1-2
Ringhals/ Varberg	3-4
Studsvik/ Nyköping	Inget

3.2 Nämndernas information till allmänheten

Alla nämnder har som framgått av verksamhetsberättelserna lämnat viss information till allmänheten på kommunens hemsida, men de skiljer sig åt när det gäller hur aktiva de har varit i att informera via hemsidan och i hur mycket information som de har lämnat.

⁴ På Barsebäck möten deltog, innan verket las ner, även länsstyrelsen, Lomma kommun och Köpenhamns stad

De skiljer sig också åt när det gäller att bjuda in till informationsmöte och om de tagit fram någon broschyr eller liknande. LSN vid Forsmark utmärker sig genom att regelbundet använda flera informationskanaler till allmänheten jämfört med andra nämnder. Övriga nämnder har sällan eller aldrig kallat till informationsmöten eller tagit fram informationsbroschyren om LSN och dess säkerhets- och beredskapsarbete.

Tabell 4: Lokala säkerhetsnämndens informationskanaler till allmänheten

LSN vid:	Kommunens hemsida	Informationsmöten	Broschyr/tryckt info	Andra sätt
Barsebäck/Kävlinge	Ibland	Aldrig	Ibland*	
Forsmark	Regelbundet	Regelbundet	Regelbundet	Regelbundet
Oskarshamn	Ibland	Ibland	Ibland	Ibland
Ringhals	Regelbundet	Ibland	Ibland	Aldrig
Studsvik	(regelbundet)	(Aldrig)	(Ibland)	(Aldrig)

Förklaring: () = svar lämnat av sekreteraren; * = Kävlinge Nya 2008-2009

Nedan sammanfattas och kommenteras den information som fanns att hämta på kommunernas hemsidor i juni 2010 och i broschyrer/nyhetsbrev som tagits fram under den senaste mandatperioden.

LSN vid Barsebäck

På Kävlinge kommuns hemsida lämnades information om:

- senaste nytt bl.a. om ett infocenter, en reserapport och rivningen av Barsebäck
- protokoll och verksamhetsberättelser
- stängningen av Barsebäck och vad man gör med jodtabletter och RDS-mottagare
- vem som är ansvarig för säkerhetsarbetet på anläggningen (Barsebäcksverket) och för beredskapen vid en eventuell olycka (länsstyrelsen)
- en lägesrapport från december 2009
- Kärnkraftskommunernas samarbetsorgan (KSO) och motsvarande organisation för europeiska kommuner (GMF)
- externa länkar till bl.a. MSB, företaget, SSM och länsstyrelsen
- länkar till det lokala nyhetsbladet Kävlinge Nya
- kommunens remissvar till SKB
- rapport från Kärnavfallsrådets utfrågning om nedläggning av kärnkraftverk

Det finns fyra "nummer" av Kävlinge Nya på vardera en A4-sida från 2008 och 2009. I nyhetsbladet lämnas information om vad som händer i Barsebäck och när och hur rivningen ska genomföras. Det finns också information om en studieresa och om rivningsprocessens fyra faser. Under den första fasen genomförs förstudier (fas 1). Därefter sker först en etablering av rivningsprojektet (fas 2) och sedan påbörjas och genomförs själva rivningen av anläggningen (fas 3). Den sista fasen innebär återställande av mark (fas 4). Nyhetsbladet innehåller också kontaktuppgifter till nämndens sekreterare. I ett av numren av Kävlinge Nya framhåller ordföranden i Lokala säkerhetsnämnden, tillika kommunalråd, att nämnden förordar en snabb rivning och att man bör börja med rivningen tidigare än planerat (som uppges vara omkring 2020). Likaså framhåller nämndens ordförande att Barsebäck fortsätter att räknas som en kärnteknisk anläggning även fast det radioaktiva avfallet mellanlagras på annan plats.

Nämnden betonar vikten av säkerhetsarbete även efter att verket lagts ner. I en intervju med Leif Öst, vd för Barsebäcksverket, får man korta och koncisa svar om rivningsprocessen, bl.a. att 95 % av avfallet inte behöver tas om hand och att rivningen beräknas kosta drygt 2 miljarder kronor.

Sammanfattningsvis är den information som lämnats i verksamhetsberättelserna, på hemsidan och i Kävlinge Nya kortfattad, redovisande och ger allmänheten en viss men inte tillräcklig insyn i Barsebäcks säkerhets- och beredskapsarbete. Information om hur man kontaktar nämnden och ledamöterna finns inte på hemsidan. Det är i Nya Kävlinge som man får upplysning om hur man kontaktar nämndens sekreterare, men inte dess ordförande och övriga ledamöter. I nyhetsbladet får allmänheten kort och begriplig information om vad som händer vid Barsebäck, men inte någon information om verkets säkerhetsarbete och vilka eventuella säkerhetsrisker som finns idag och under den fortsatta processen.

LSN vid Forsmark

På Östhammars kommuns hemsida fanns i juni 2010 information om:

- LSNs uppdrag och vad nämnden gör
- ledamöterna och kontaktuppgifter
- mötesprotokoll och verksamhetsberättelser
- LSNs skrivelser och rapporter
- en OSART granskning⁵
- en broschyr med allmän information om nämnden och vad som händer vid en olycka
- länkar till andra LSNER, Forsmarks Kraftgrupp, SSM m.fl.

I en skrivelse, ställd till några departement, efterfrågar LSN fortlöpande information om vilka åtgärder som vidtas för att förbättra samhällets beredskap vid incidenter på kärnenergianläggningar, framförallt när det gäller polisens insatser. Samtidigt som nämnden påtalar brister i samhällets beredskap, får man intrycket att nämnden bedömer att företaget har ett väl fungerande säkerhetsarbete som ständigt utvecklas (se ordförandes svar med anledning av OSART-granskningen).

Verksamhetsberättelserna är inte så informativa, men i nämndens protokoll finns betydligt mer information att hämta. I anslutning till sammanfattningar av presentationer som Forsmark och SSM gjort redovisas vilka frågor som ställts (inte av vem) tillsammans med korta svar. Protokollen är innehållsrika och ger allmänheten relevant och begriplig information.

Lokala säkerhetsnämndens informationsuppdrag kom 2006 i samband med snabbstoppet vid Forsmark 1 att ställas på prov. I samband med den händelsen klargjorde nämnden för allmänheten vilket uppdrag nämnden har och vilken information som den fått av Forsmarks kraftgrupp. Nämnden anordnade två extra informationsmöten för allmänheten. Från och med 2010 ska nämnden, enligt den senaste verksamhetsplanen, hålla ett (för allmänheten) öppet sammanträde per halvår.

⁵ FN:s atomenergiorgan IAEA har genomfört en OSART-granskning (Operational Safety Review Team) av Forsmarks anläggningar.

Verksamhetsberättelserna från 2006 och 2007 innehåller ingen information om brister i företagets säkerhetsrutiner och beredskap. Det som informeras om är att Forsmark och SKI har informerat nämnden om säkerhetsåtgärder och SKIs uppföljning av det åtgärdsprogram som myndigheten ålagt Forsmark att genomföra, men inget om vilka brister som funnits och vilka åtgärder som vidtagits. Det finns inte heller några mötesprotokoll utlagda på kommunens hemsida från 2006 och 2007.

Sammanfattningsvis är den information som lämnas på hemsidan lättillgänglig, informativ och präglad av öppenhet. En medborgare som vill veta mer om en fråga känner sig välkommen att ta kontakt vilket förstärks av att nämnden bjuder in till öppna möten och annonserar om mötena i lokalpressen. Likaså är broschyren informativ, saklig och begriplig och anpassad till medborgare som inte har några förkunskaper. Men en medborgare som frågar sig om företagets och samhällets säkerhets- och beredskapsarbete är tillräckligt får själv gå igenom protokollen för att se om man kan få svar på dessa frågor. De brister som nämnden informerar allmänheten om gäller samhällets beredskap, men någon information om brister som framkommit i en intern rapport från Forsmark (som beröras senare i rapporten) och SKIs åtgärdsprogram ges inte.

LSN vid Oskarshamn

På Östhammar kommuns hemsida fanns i juni 2010 information om:

- LSNs uppdrag och uppgifter
- ledamöter med postadress
- protokoll och verksamhetsberättelser
- information om Kärnkraftskommunernas samarbetsorganisation (KSO)
- information om och länk till det kommunala projektet LKO (Lokal Kompetensuppbyggnad i Oskarshamn, projekt kärnavfall) webbplats.
- länkar till bl.a. Oskarshamnsverket, SKI, SSI, Räddningsverket, länsstyrelsen i Kalmar län (kärnenergiberedskap)

Den information som lämnas på kommunens hemsida är kortfattad och informativ. Det framgår tydligt vem som har ansvar för säkerhetsarbetet och beredskapen vid händelse av en kärnkraftsolycka. Men samtidigt är en del av informationen inaktuell. Det märks att sidan inte underhålls särskilt ofta. Länkar till SKI och SSI respektive Räddningsverket är inaktuella eftersom två av myndigheterna slagits ihop och en bytt namn. Detta förstärks ytterligare av texten "Nämnden upprätthåller därför täta kontakter med OKG AB, *Statens kärnkraftinspektion (SKI)*, *Statens strålskyddsinstitut (SSI)* samt med länsstyrelsen (min kursivering)". Eftersom SKI, SSI och Räddningsverket ombildats kan man undra om LSN har täta kontakter med dem. Som också framgår av tabell 4 används inte hemsidan regelbundet för information till allmänheten.

Det saknas kontaktuppgifter till ledamöterna. Här finns inte heller några reseberättelser eller information om nämndens genomförda och planerade verksamhet förutom i protokoll och verksamhetsberättelser. En medborgare som frågar sig om anläggningens och samhällets säkerhets- och beredskapsarbete är tillräckligt får inte information om

detta. Det finns ingen informationsbroschyr eller liknande som beskriver nämndens uppdrag och verksamhet.

LSN vid Ringhals/Varberg

På Varbergs kommuns hemsida fanns i juni 2010 information om:

- SSMs villkor för drift vid Ringhals 1-4
- nämndens informationsinhämtning
- en hänvisning till förordningen som reglerar LSNs uppdrag
- information om RDS-mottagare och vad som händer vid en eventuell olycka
- protokoll och verksamhetsberättelser (ej 2009)
- rapporter och reseberättelser
- broschyr om LSN

Informationsbroschyren innehåller en kortfattad information om Ringhals, LSN och dess uppdrag. Information ges också om KSO och GMF, om stråldoser och om det händer en olycka, men informationen är inte uppdaterad. Räddningsverket finns inte längre, men länken finns kvar samtidigt som man länkas till MSBs hemsida. Länken till SSM finns inte i länklistan men hänvisning finns i anslutning till information om SSMs villkor för drift. Det saknas kontaktuppgifter till ledamöterna (i broschyren hänvisas till en bifogad lista som inte finns). Sammanfattningsvis är informationen som finns att hämta inte aktuell och informationen presenteras inte heller på ett enkelt och lättillgängligt sätt.

LSN vid Studsvik/ Nyköping

På Nyköpings kommuns hemsida lämnades information om:

- LSN och dess uppdrag
- protokoll och verksamhetsberättelser
- reserapporter från studieresa med andra LSNER
- kontaktuppgifter till ordförande och sekreterare
- länkar till bl.a. SSM och Studsvik

Informationen är kortfattad. Till lokala säkerhetsnämnden hittar man om man söker bland kommunens nämnder, men inte under kommunens säkerhetsarbete eller under sökordet lokala säkerhetsnämnden. Nämnden har inte utarbetat någon broschyr eller annat informationsmaterial för allmänheten.

Sammanfattande bedömning

Det samlade intrycket efter att ha läst nämndernas verksamhetsberättelser 2005-2009 och den information som finns att tillgå på kommunernas hemsidor, samt i broschyrer och nyhetsblad visar att informationen till allmänheten varierar stort i tillgänglighet, innehåll och aktualitet. Några LSN har lagt ner mer ansträngningar på att nå ut till medborgarna än andra. Nämndernas protokoll har inte studerats systematiskt, men dessa kan innehålla värdefull information som intresserade och aktiva medborgare kan tänkas ta del av. De protokoll som jag tittat på varierar mycket. Några innehåller nästan ingen information, andra okommenterade OH-presentationer och några sammanfattningar av bolagets och SSMs presentationer med efterföljande frågor och svar. Med undantag för vissa protokoll är informationen till allmänheten kortfattad och

redovisande. Det som ofta finns att läsa är att kraftföretagen har informerat LSN, men vad företaget informerat om och vilka säkerhetsproblem som företaget själv eller SKI/SSI/SSM upptäckt redovisas i många fall inte.

4. LEDAMÖTERNAS ERFARENHETER AV DET EGNA ARBETET

I detta kapitel redovisas de svar som ledamöterna i fyra lokala säkerhetsnämnderna lämnat i en enkät (bilaga 2) och som Barsebäcks lokala säkerhetsnämnd sammanställt i ett gemensamt svar till utredningen (bilaga 1). Barsebäcks LSN motiverar sitt beslut att inte besvara enkäten med *"att enkäten inte fångade upp och kunde ge en rättvis bild av det arbete som nämnden bedriver"*. Bakom beslutet ligger också att nämnden uppfattar att *"Utredningen och dess direktiv tycks ha som underliggande mål att "effektivisera" och rationalisera verksamheten i de lokala säkerhetsnämnderna. Utredningen tar sikte på ledamöternas kompetens, eller snarare fokuserar man på avsaknaden av kompetens hos ledamöterna inom de kärntekniska och strålskyddstekniska områdena"* (se bilaga 1). Det finns, med anledning av hur LSN vid Barsebäck har uppfattat enkäten, skäl att göra ett förtydligande. Utvärderingen görs på uppdrag av utredningen, men forskaren har ingen bindning till utredningen i övrigt. Utredaren är inte inblandad i utvärderingen annat än som beställare. Enkäten har utarbetats av två forskare vid UCER, Umeå universitet och forskarna har fått ställa de frågor som de anser relevanta i sammanhanget. Enkäten prövades på två personer med inblick i LSNs arbete innan den skickades ut. Eftersom LSN vid Barsebäck valt att inte svara på enkäten haltar jämförelsen med andra nämnder i detta kapitel. I de fall skrivelsen besvarar en fråga i enkäten kommer svaret att uppmärksammas i huvudtexten. I övrigt hänvisas till bilaga 1.

4.1 Ledamöternas kunskap och kompetens

De flesta ledamöterna (åtta av tio) uppger att de har fått någon form av utbildning i kärnsäkerhets- och strålskyddsfrågor. För varje ny mandatperiod erbjuds alla ledamöter och sekreterare en kortare utbildning under två till tre dagar. En sådan genomfördes också 2007 vid Ringhals, men i dagsläget saknar två av tio ledamöter någon form av utbildning. Utöver en gemensam utbildning får ledamöterna kunskap genom att experter från tillsynsmyndigheterna (SSI/SKI/SSM/länsstyrelsen) medverkar i nämndens möten och på så sätt höjer kunskapsnivån. Likaså får ledamöterna information och kunskap från kärnkraftsindustrin, men det är den informationen som ledamöterna ska kunna värdera och kritiskt granska innan den förmedlas till allmänheten. Det finns också ledamöter som har stor kunskap i dessa frågor genom sin tidigare verksamhet. Flera ledamöter har ett förflutet på något av kärnkraftverken. De flesta som lämnat kommentarer i anslutning till kunskaps- och kompetensfrågorna framhåller att utbildningen i början av mandatperioden, SSMs medverkan i nämndens möten och studiebesök/ studieresor sammantaget gör att nämnden får tillräcklig kunskap för att sköta sitt uppdrag. På en direkt fråga svarar sju av tio att de har tillräckliga kunskaper för att sköta nämndens uppdrag. Två ledamöter uttrycker sig så här:

"Min uppfattning är att vi som nämnd ej behöver ha detaljkunskaper utan ska ha förståelse och vetskap om vilken verksamhet som utförs och kunna vara en länk till allmänheten kring detta. Där känner jag att vi har och får tillräcklig kunskap."

"Kontinuerlig information och inbjudna föredragande vid nämndsammanträdet gör att jag känner mig uppdaterad."

Men det finns också några ledamöter som anser att kunskaperna är otillräckliga för uppdraget:

"Jag har bara suttit denna mandatperiod och känner starkt att jag skulle behöva bättre kunskaper."

"Kvalificerad utbildning på högskolenivå i strålskydd och teknisk kärnsäkerhet behövs för att kunna bedöma industrins aktiviteter. Det fullständigt huvudlösa uttalandet av politiker i samband med risken för härdsälta i Forsmark 2006 visar på behovet."

"Kursen [läs utbildningen i början av mandatperioden] var inriktad mest på formella frågor. Någon koncentration och fördjupning i säkerhet och strålskydd fanns inte. Nämndens ledamöter förstår t. ex. inte att alfapartiklar är dom farligaste, reste obekymrade till Tjernobyl."

Alla ledamöter gör inte samma bedömning av vilken kunskap som de behöver för att kunna utöva insyn i företagens strålsäkerhets- och beredskapsarbete och i nästa steg informera allmänheten om detta. Tre av tio anser inte att de har tillräcklig kunskap.

LSN vid Barsebäck framhåller i sitt svar att:

"Den information som Barsebäcksverket ger nämnden vid sammanträdena bedöms som öppen och tillräcklig för att nämnden ska kunna utföra sitt uppdrag." Vad nämnden grundar sin bedömning på anges inte. Nämnden hänvisar också till den information som Barsebäcksverket också förmedlar i skriften "Barsebäcksverket just nu". (bilaga 1)

4.2 Nämndernas insyn i kärnkraftverken

För att kunna utföra nämndens insyns- och informationsuppdrag måste anläggningen/företaget var öppet och behjälpligt. Nämndernas ledamöter har generellt upplevt att företaget har visat stor *öppenhet i att ge nämnden insyn i verksamheten*. Två ledamöter uttrycker detta så här:

"Alltid bra dialog och ett öppet förhållningssätt."

"Vi får se allt vi önskar se och vi får information i alla frågor vi önskar information om."

Några ledamöter har svarat att de inte tycker att det alltid har varit så öppet och att det är svårt att veta om de alltid får den information som är viktig att få. Bland dem som har motiverat sina svar på frågan ovan nämner en person att dialogen med företaget har fungerat bra och att de får den information de efterfrågar. Samtidigt framhålls att det är omöjligt för nämndens ledamöter att komma åt eventuella missförhållanden innan sådana upptäckts av någon annan. Några svarar att de tycker att det är svårt att bedöma om de har fått all den information de behöver.

"Om SSM skulle göra omfattande och oanmälda granskningsbesök skulle åtskilliga brister komma oss till kännedom", skriver en person i sin kommentar.

En specifik fråga i enkäten gällde *om anläggningen lämnat tillräckliga upplysningar om utfört och planerat säkerhets- och strålskyddsarbete samt om planering mot kärnenergiolyckor till nämnden*. Alla ledamöter i Ringhals har svarat "alltid" på den frågan medan fyra till åtta ledamöter i de andra nämnderna har svarat "ofta", "ibland" eller "vet ej" på samma fråga. Svaren och kommentarerna tyder på att ledamöterna upplever att de har insyn i företagets verksamhet, att företaget lämnar tillräckliga upplysningar till nämnden, men också att de har svårt att bedöma om så alltid är fallet. Varför en del ledamöter inte svarat "alltid" har bara i några fall motiverats.

Tabell 5 Företagets/anläggningens information till allmänheten om säkerhets- och strålskyddsfrågor

LSN vid:	tillräcklig	saklig	begriplig	sammanvägt
Barsebäck	ja	-	-	-
Forsmark	10 av 14 (0,7)	11 av 14	9 av 14	0,7
Oskarshamn	10 av 13 (0,8)	10 av 13	9 av 13	0,7
Ringhals	7 av 10 (0,7)	9 av 10	8 av 10	0,8
Studsvik	7 av 11 (0,6)	8 av 11	8 av 11	0,7
Alla	0,7	0,8	0,7	

Det är inte enbart LSN som har ett informationsuppdrag gentemot allmänheten. Det har också kärnenergiföretaget/-anläggningen. I enkäten ställdes frågor om ledamöterna upplevde *att anläggningens information till allmänheten varit tillräcklig, saklig och begriplig*. Sju av tio ledamöter har svarat att de tycker att företaget lämnat tillräcklig information till allmänheten om säkerhets- och strålskyddsfrågor och sex av tio att informationen om beredskap vid kärnenergiolycka varit tillräcklig. Fler ledamöter (åtta av tio) i Oskarhamns LSN anser att nämnden lämnat tillräcklig information kring dessa frågor. Det kan jämföras med att omkring hälften av ledamöterna i Forsmark, Ringhals och Studsvik tycker att nämnden lämnat tillräckliga upplysningar om beredskap vid kärnenergiolycka. Hur nämnden bedömer den information som Barsebäcksverket går ut med i "Barsebäck just nu" bedöms inte i nämndens svar (bilaga 1).

Tabell 6 Företagets/anläggningens information till allmänheten om beredskap vid kärnenergiolycka

LSN vid:	tillräcklig	saklig	begriplig	sammanvägt
Barsebäck	-	-	-	-
Forsmark	8 av 14 (0,6)	10 av 14	10 av 14	0,7
Oskarshamn	10 av 13 (0,8)	10 av 13	10 av 13	0,8
Ringhals	5 av 10 (0,5)	6 av 10	5 av 10	0,5
Studsvik	5 av 11 (0,5)	6 av 11	6 av 11	0,5
Alla	0,6	0,7	0,7	

Ledamöterna har också fått svara på frågan om de anser att *nämnden har lämnat tillräcklig information till allmänheten* om säkerhets- och strålskyddsfrågor respektive

om beredskap vid kärnenergiolycka. På frågorna har fler ledamöter i Oskarshamn (åtta av tio) svarat att de tycker att nämnden lämnat tillräcklig information jämfört med ledamöterna i Forsmark, Ringhals och Studsvik där omkring hälften har tyckt att den egna informationen till allmänheten varit tillräcklig. När det gäller informationen till allmänheten kan konstateras att hälften av ledamöterna i fyra nämnder men bara två av tio i Oskarshamn är självkritiska.

SSM som svarar för tillsynen av anläggningarna har också ett informationsuppdrag gentemot allmänheten. Sex av tio ledamöter anser att SSM lämnat tillräcklig information och förklaringar angående tillsynen till nämnden. Den information som SSM lämnar uppfattas saklig av åtta av tio ledamöter. Det kan noteras att i stort sett alla ledamöter i LSN vid Ringhals, där SSM efter tillsyn ställt särskilda villkor för fortsatt drift, tycker att SSMs information och förklaringar *till nämnden* är tillräckliga, sakliga och begripliga. Däremot anser ledamöterna inte att SSM sköter informationen *till allmänheten* lika bra. Bara knappt fyra av tio ledamöter anser att SSMs information och förklaringar till tillsynen till allmänheten har varit tillräcklig.

Tabell 7 SSMs information och förklaringar till allmänheten om tillsynen av anläggningen

LSN vid:	tillräcklig	saklig	begriplig	sammanvägt
Barsebäck				
Forsmark	5 av 14	9 av 14	7 av 14	5 av 10
Oskarshamn	4 av 13	7 av 13	5 av 13	4 av 10
Ringhals	5 av 10	5 av 10	5 av 10	5 av 10
Studsvik	4 av 11	4 av 11	4 av 11	4 av 10

Sammanfattningsvis tycker ledamöterna att kärnkraftsverket, LSN och framförallt SSM skulle ha kunnat informera allmänheten bättre. Kärnkraftverken skulle framförallt kunna informera allmänheten bättre om beredskap vid kärnenergiolycka. Det framträder också tydliga skillnader mellan nämnderna. I fyra av fem nämnder är hälften av ledamöterna självkritiska beträffande den egna informationen till allmänheten.

LSN vid Barsebäck har avstått från att svara på frågorna ovan. Nämnden framhåller att syftet med LSN har varit att *"skapa platser för en mycket svensk långsam dialog och samverkan för att skapa säkerhet i informationsflödet från kärnkraftsindustrin och myndigheterna till medborgarna som bor nära en kärnteknisk anläggning"*. I sin skrivelse bedömer nämnden att den också har fungerat så.

4.3 Studiebesök och studieresor

Som framgått tidigare i rapporten genomför nämndeledamöterna studiebesök och studieresor varje år. Hälften av alla ledamöter uppger att de deltagit i fem eller fler studieresor. Något färre uppger att de har deltagit i två till fyra resor. Några har ännu inte deltagit i någon studieresa. För majoriteten har studieresorna haft ett stort värde. Resorna har ökat nämndens kunskaper om strålskydds- och säkerhetsfrågor och om beredskap vid en kärnenergiolycka. De har även varit värdefulla för att skapa och

upprätthålla kontakter. Ibland har man också fått praktiska tips av värde för nämndens arbete. I tre kommentarer beskriver ledamöterna med egna ord värdet med studieresorna:

"Att komma till andra anläggningar, länsstyrelsen, platser för eventuellt slutförvar, IAEA ger ökad kunskap och möjlighet att se och att ställa frågor och ger ett helt annat resultat än att bara läsa papper."

"På samma gång som vi lär oss enormt mycket om strålskydds- och säkerhetsfrågor, så är det av stort värde att se hur man i andra länder engagerar lokalbefolkningen kring kärntekniska anläggningar och där har vi i många fall mycket att lära."

"Diskussionerna med kommunerna i andra delar av landet och internationellt har varit det bästa sättet att bibehålla engagemanget i nämndearbetet."

Den sista kommentaren visar på behovet av erfarenhetsutbyte och att nämnderna behöver få impulser utifrån. Hur mycket tid som ägnats åt förberedelser och efterarbete med anledning av studieresorna framgår inte. I några verksamhetsberättelser med tillhörande ekonomisk redovisning framgår att resor och arvoden till ledamöterna utgör den stora kostnadsposten, medan informationen till allmänheten svarar för en mycket mindre del, vilket också framgår av tabell 8.

4.4 Arbete som LSN prioriterar

En majoritet av ledamöterna anser att de i hög grad ägnar tiden åt insyn i bolagets säkerhetsarbete (tabell 8). Färre än hälften av ledamöterna anser att tiden i hög grad ägnas åt insyn i bolagets beredskap vid olycka eller till att bearbeta och sammanställa information. Det är få som anser att nämnden lägger mycket tid på information till allmänheten. Svaren kan tolkas som att det framförallt är insyn i bolagets säkerhetsarbete som har prioriterats och att många ledamöter inte är så aktiva.

Tabell 8 Ledamöternas bedömning av nämndens verksamhet och arbete

	Insyn i säkerhetsarbete	Insyn i beredskap	Bearbeta och sammanställa information	Informerat om säkerhetsarbetet/beredskap
I hög grad	6 av 10	4 av 10	3 av 10	2 av 10
I viss grad	3 av 10	4 av 10	6 av 10	6 av 10
Inte alls/ vet ej	1 av 10	1 av 10	1 av 10	1 av 10

5. ALLMÄNHETENS ERFARENHETER AV DEN LOKALA SÄKERHETSNÄMNDEN

I detta kapitel sammanfattas hur de lokala säkerhetsnämnderna uppfattas i kärnkraftskommunerna. Den bild som presenteras bygger på intervjuer med reportrar vid lokaltidningar och representanter för lokala naturskyddsföreningar och Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (bilaga 3). Dessa personer kan antas ha bättre kännedom om LSN jämfört med medborgare i allmänhet. Om inte dessa personer har kännedom om LSN kan man anta att väldigt få andra kommuninvånare har det. Samtidigt kan man förvänta sig att intervjupersonerna tycker att säkerhets- och beredskapsfrågor är viktiga att informera om och kan tänkas efterfråga mer information jämfört med en bredare allmänhet. Den som är aktiv, engagerad eller har som uppdrag att bevaka och granska kommunen kan också vara mer benägen att upptäcka och påtala brister.

5.1 Kännedom om LSN

De flesta i *Östhammar* känner till att LSN finns men inte vad nämnden gör. Enligt en av de intervjuade var nämnden mer aktiv i början av 1980-talet när Forsmark byggdes upp. Efter det har det varit relativt tyst under en 15-års period fram till snabbstoppet som inträffade 2006. Sedan dess är LSN återigen känd bland medborgare. Information finns på kommunens hemsida och nämnden har annonserat i lokaltidningen när de bjudit in till öppna informationsmöten. Kommunalrådet, som också är ordföranden i LSN, skriver ibland insändare i egenskap av ordförande i säkerhetsnämnden och ibland som kommunalråd.

LSN i *Oskarhamn* upplevs som osynlig och en av intervjupersonerna har fått kännedom om nämnden genom personliga kontakter. Intervjupersonen har inte tittat på kommunens hemsida, men frågar sig samtidigt hur många som aktivt gör det. Under senare år har det varit tyst från nämnden annat än om ledamöterna gjort någon längre resa. "Då kan det vara någon tidningsartikel om det. Annars är det tyst. "

Lokaltidningen har känt till LSN i *Varberg* länge men det är få som känner till den bland allmänheten:

"Nämnden är inte känd hos allmänheten. Möjligen bland dem som bor kring BUA som har larmsystem som inte fungerar som de ska. Larmen har ringt på natten."

Lokaltidningen får ingen egen information från nämnden, men tar del av nämndens protokoll som den får via kommunens post. En av intervjupersonerna besökte kommunens hemsida inför intervjun. Hon hade mycket lite kännedom om nämnden innan dess. Samtidigt kontaktade hon en ledamot i nämnden innan intervjun och fick då veta om två öppna möten som arrangerats av nämnden i år.

Södermanslands Nyheter får ingen information från nämnden i *Nyköping*. Den intervjuade reportern, som kände till att nämnden fanns hade inte besökt kommunens hemsida innan intervjun.

Naturskyddsföreningen i *Kävlinge* har känt till att det finns en lokal säkerhetsnämnd efter att lokaltidningen skrivit om den.

"Kan det vara för tre fyra år sedan då vi fick veta, det stod i tidningen, att säkerhetsnämnderna får pengar men att de inte behöver redovisa sina aktiviteter. Varken förr eller senare har vi hört något om lokala säkerhetsnämnden."

En lokalreporter på *Sydsvenskan*, som granskat LSN vid Barsebäck, berättade att tidningen fick ett tips från en privatperson 2007 om att *Sydsvenskan* borde granska nämnden. Innan dess visste tidningen om att nämnden fanns, men den hade inte ägnat LSN någon uppmärksamhet. Få *Kävlingebor* kände till att nämnden fanns innan december 2007, men efter att tidningen skrivit tio uppslag var det få i *Kävlinge* som inte visste att det fanns en LSN. Många skrev insändare i anslutning till tidningens artiklar.

5.2 Lokala säkerhetsnämndens insynsarbete

Få av de intervjuade vet något alls om nämndens insynsarbete och tycker inte att de har fått veta tillräckligt om hur LSN utför sitt insynsuppdrag. Nämnden informerar om vad nämnden har för uppdrag, att de tar del av företagets information, ställer frågor och gör platsbesök och informerar om när något händer. Det är en mycket generell information som lämnas, om den lämnas alls, som säger att kommunen håller sig informerad om företagets säkerhets- och beredskapsarbete. En av de intervjuade uppfattar nämndens insynsarbete som mer eller mindre hemligt.

"Som jag uppfattat det är det så hemligt så att man egentligen inte får veta vad de gör, vad som sägs eller vad som händer. Det är ju väldigt svårt att få någon uppfattning om det." Nu har jag inte gjort aktiva förfrågningar. Men de [LSN] har inte informerat på något sätt som jag uppfattat i alla fall.

Det är, som framgår av citaten ovan, endast genom media som allmänheten har fått veta något om LSNs existens och arbete. *Östhammars Nyheter* skrev bl.a. om snabbstoppet vid *Forsmark* 2006 då också LSNs ordförande intervjuades. Men i *Östhammar/Forsmark* har inte de lokala medierna gjort någon direkt granskning av den lokala säkerhetsnämndens arbete. Två lokaltidningar har granskat hur den lokala säkerhetsnämnden sköter sitt uppdrag. *Sydsvenskan* granskade i december 2007 i tio artiklar nämndens uppdrag, verksamhet och hur den använt statsbidraget på 400 000 per år. Tidningens granskning ger en mycket negativ bild av den LSN vid Barsebäck. Nämnden hade misskött sitt uppdrag genom att bland annat ha använt medlen till att betala arvoden till ledamöterna, till utlandsresor och till "kommunalrådets konsult" som fått i uppdrag att sköta informationen åt nämnden. Tidningen framhåller också att efter att Barsebäcksverket har lagts ner inte finns några allvarliga säkerhetsfrågor kvar att informera om. Detta framhålls i artiklarna och bekräftas i intervjun. I siffror visar tidningen hur nämnden använt budgeten under perioden 2002-2006. En mycket liten del (3 %) av budgeten har använts för att informera allmänheten (*Sydsvenskan* 2 december 2007). Oavsett hur man uppfattar *Sydsvenskans* granskning är det framförallt den bild som där tecknas av den LSN som *Kävlingeborna* med omnejd har fått av nämnden.

5.3 Lokala säkerhetsnämndens information till allmänheten

Den information som lämnas om hur allmänheten kan komma i kontakt med nämnden har som framgått tidigare varierat. Nämnderna gör sig mer eller mindre lättillgängliga. Några av de intervjuade understryker att det inte enkelt går att hitta fram till ledamöterna på hemsidan. Man måste gå omvägar, vilket inte alla har vana att göra, framhåller flera intervjupersoner.

Den nämnd som nått ut på det tydligaste sättet till allmänheten är den vid *Forsmark*. LSN har informerat allmänheten på flera sätt under senare år. Efter händelserna 2006 med snabbstopp och efter att *Forsmark/ Östhammar* valts som plats för slutförvar för utbränt kärnbränsle har LSN varit mer aktiv.

Några tycker att det går att skilja på den information som verket lämnar och den som kommer från den LSN. Men andra har svårt att göra det.

"Jag måste erkänna att jag blandar ihop vem som informerar, ibland är det SKB som är ute och informerar, ibland är det Forsmark, ibland någon annan, det där går ju ihop. SKB informerar mycket och ibland är dom där tillsammans med nämnden och vem det då är som informerar egentligen. Det ska jag säga att jag blandar ihop i efterhand."

Att nämnden bjuder in till öppna möten välkomnas och att informationen på hemsidan görs mer tillgänglig likaså. Men samtidigt betonas att lokalbefolkningens intresse för information om säkerhetsfrågor inte är så stort. De flesta oroar sig inte för säkerhetsfrågorna. Det finns ändå kritiska kommentarer till den information som nämnden lämnar till allmänheten, vilket bl.a. uttrycks på följande sätt:

"Ordföranden i vår säkerhetsnämnd hon är väldigt positiv till kärnkraft och jag tycker att hon håller ner garderna lite mot Forsmark och det tycker jag skiner igenom när man läser om det i tidningen. Hon går ut och hon berättar att de har fått information och att hon känner fullt förtroende för Forsmark. Det kan jag känna mig lite tveksam till men det kan bero på att jag är lite kritisk."

Ur en miljöorganisations synvinkel vore det önskvärt *"att nämnden vore mer proaktiv och ställde mer frågor, att nämnden företrädde allmänhetens miljö- och säkerhetsintresse."*

Den information till allmänheten som lämnas av LSN i *Oskarhamn* uppfattas otillräcklig och svårtillgänglig. En intervjuperson har inte tittat på kommunens hemsida, men hur många är det som aktivt söker sig dit, frågar sig intervjupersonen.

Den information som finns att hämta om och från LSN vid *Ringhals/Varberg* på kommunens hemsida uppfattas väldigt summarisk. Den visar inte på någon aktivitet:

"Det var chockerande att man hört så lite om LSN och att de har så lite aktiviteter".

Som nämnts har LSN i Varberg haft två öppna informationsmöten i år, men enligt uppgift kom bara två personer till Bua, där Ringhals ligger, för att lyssna till tolv personer som skulle informera. Till den andra informationsträffen kom det fler men mötet genomfördes samtidigt som en ny skola visades upp. Det går inte att veta om nämnden är aktiv utan att det syns. *"Det kan ju hända att de [LSN] är jätteaktiva, men det är inget som syns utåt."* På Hallands Nyheter läser man protokollen och ser dem som en värdefull informationskälla och använder dem eller tips från allmänheten när de skriver om nämnden:

"Det att vi skriver om dem [LSN] och hittar grejer är att vi läser deras protokoll. Lokala säkerhetsnämnden får mycket information från Ringhals som följer med i protokollen och det är jättebra att vi kan läsa det där. Där beskriver de alla problem och statistik."

Den information som finns om LSN vid Studsvik på Nyköpings kommuns hemsida uppfattas som otillräcklig:

"Informationen är inte jätteinformativ. Det står t.ex. att Studsvik informerar om framtida transporter, men ingenting om vilken transport, vad som skulle kunna vara känsligt eller om risker och inte så mycket mer"

En del av informationen uppfattas vara positivt vinklad:

"När det gäller reseberättelserna står det ganska, propaganda är ett väl starkt ord, men ganska positiva ordalag om att det här är väldigt bra och det här motsvarar si och så mycket vindkraftverk och så här mycket el ger det och det finns nästan ingen kritisk opinion mot det. Det är positiva ordalag om kärnkraften i allmänhet."

Lokala säkerhetsnämnden ska finnas tillgänglig för allmänheten, men nämnden vid Studsvik har inte varit tillräckligt aktiv mot invånarna eller har hört av sig till tidningen.

Naturskyddsföringen i Kävlinge har inte tagit del av någon information, annat än det som skrevs i lokaltidningen 2007 om nämnden. Men den intervjuade reportern på Sydsvenskan tror att det kan finnas fler som tack vare tidningens granskning tagit reda på vilken information som nämnden har.

"Efter att vi skrev om deras [Barsebäcks LSN] bristande information blev informationsflödet bättre. Efter december 2007 [tio uppslag i Sydsvenskan] blev protokollen fylliga helt plötsligt"

Eftersom Barsebäck har lagts ner och kärnbränslet har forslats bort är det oklart vilka säkerhetsrisker som finns och vilket säkerhetsarbete som LSN behöver informera allmänheten om. Lokalreportern uttrycker sig på följande sätt om det aktuella informationsbehovet:

"Helt ärligt undrar jag vad Kävlingeborna har för glädje av den informationen [läs från LSN] när verket är nedlagt, Jag ser inte värdet med informationen faktiskt"

5.4 Bolagets information till allmänheten

Kärnkraftverken har ett eget informationsuppdrag och alla intervjuade känner väl till den information som verken lämnar.

Forsmark informerar allmänheten fortlöpande och deras information uppfattas som trovärdig och lättillgänglig "... men det kanske är det som man saknar lite grann att man undrar om det kan finnas någonting som inte jag ser som borde vara i den här informationen som inte jag har en aning om..."

Det borde den lokala säkerhetsnämnden hjälpa till att hålla ordning på, menar intervjupersonen.

Att Forsmark inte var intresserade av att informera allmänheten om brister i bolagets säkerhetsrutiner illustreras av händelserna kring snabbstoppet 2006. Den internrapport (FKA, 2006) som kom ut från Forsmark visar på betydande brister i bolagets säkerhetsrutiner. Men allmänheten fick inte kännedom om bristerna i säkerhetsrutinerna förrän media och programmet Uppdrag granskning tog upp det i TV. Forsmark hade inte lämnat en rättvisande bild om problem och brister i bolagets säkerhetskultur och rutiner vilket kan förklara snabbstoppet. Även SKI fick kritik för sitt agerande kring de händelser som följde i anslutning till snabbstoppet. En av lokalreportrarna pekar också på ett uttalande från LSN som visar att nämnden inte uppfyllde sitt uppdrag utan tvärtom ströp informationen till medborgarna.

"Det var deras [LSNs] ansvar vilken information som gick ut till medborgarna och att de inte skulle skrämma kommuninvånarna och att man istället höll på informationen. Det blev väldigt märkligt, det var som att de satt på någon sorts censur istället för att uppfylla det som dom skulle göra dvs. informera."

Ringhals är tillgängligt och kommenterar gärna olika frågor. Ringhals går ut med mycket information, men det är när något händer. För en tidning som bevakar bolaget kommer det nästan för mycket information som är svår att sortera. Det är svårt att veta vad som är viktigt att belysa och skriva om i tidningen. Som nämnts värderar Hallands Nyheter protokollen från LSN vid Ringhals som förmedlar information från bolaget högt. LSNs information ger ofta bättre perspektiv.

Studsviks egen information om säkerhetsfrågor uppfattas inte som särskilt bra och inte heller trovärdig av lokaltidningen. De är på sin vakt gentemot tidningen. Erfarenheten är att Studsvik tonar ner risker och annat och om det skulle hända något allvarligt tror tidningen inte att de får veta det från Studsvik.

"Information kan man få från Strålsäkerhetsmyndigheten och så ringer vi till Studsvik och så säger de att vi har full koll på det här. Det här tycker inte vi är särskilt allvarligt, Vi tar tag i det här eller någonting sådär. Det är inte så att de informerar om det har hänt någonting."

Information från SSM kan tidningen få lätt och den är bra, tillräcklig och begriplig.

Tidningen kontaktar SSM när det gäller någon rapport om utsläpp eller säkerhet som de fått kännedom om och får då mycket bra information och förklaringar. Det är också myndigheternas information (SKI/SSM) som tidningen sätter störst värde på eftersom den är saklig, opartisk och trovärdig.

I Kävlinge får lokalbefolkningen information direkt från Barsebäcksverket genom "Barsebäckkraft informerar". Naturskyddsföreningen får via miljönämnden också information från verket. Den information som ges är mycket generell. Enligt Sydsvenskans reporter har Barsebäck varit ganska duktiga på att informera om bortforsling av kärnbränsle och annat. Verket har haft informatörer som har ringt till tidningen och berättat om vad som händer på verket och i vilka steg det sker.

"Men jag var inne och tittade i något sammanhang, 2008 tror jag att det var, och hittade faktiskt en incidens som hade ägt rum på verket som man inte hade gått ut med offentligt. Man fick leta efter det på deras hemsida och det kände jag att det kunde man ha begärt att de hade gått ut till allmänheten med. Att det var någonting med deras säkerhetssystem som hade fallerat"

5.5 Synpunkter på LSNs uppdrag och insatser

Granskningar som gjorts

Östhammars Nyheter skrev, som redan nämnts, om LSN 2006 i samband med snabbstoppet vid Forsmark, men det var framför allt SVT som rapporterade om detta. Därefter skrivs bara något kort om nämnden har haft något möte. Reportage som tar lång tid hinns helt enkelt inte med. Majoriteten av kommuninvånarna i Östhammar är positiva till både kärnkraften och till slutförvaret i kommunen. Östhammar Nyheter har rapporterat om undersökningar som beskriver det positiva opinionsläget.

Ingen av de lokala miljöorganisationerna (Naturskyddsföreningen och OSS) har själva granskat kärnkraftsverkets säkerhets- och beredskapsarbete. Greenpeace och MKG bevakar säkerhetsfrågor och Greenpeace genomförde i år en aktion som visade på brister i säkerheten, att det gick att ta sig in på kärnkraftverket.

Reportern från Hallands Nyheter, som granskat Ringhals, upplever att nämnden finns utan att fylla annat än en symbolisk funktion:

"Jag har en känsla av att den här nämnden är tillsatt för att de någon gång i tiden skulle lugna ner dem som bor runt omkring, men den är väldigt symbolisk. Det är ingen som bryr sig om vad de gör."

Efter tips från en kommunpolitiker skrev Hallands Nyheter om att nämnden vid Ringhals är för passiv och att den inte kunnat göra av med sina pengar. Vid årsskiftet hade den ett överskott på knappt en miljon kronor (Hallands Nyheter den 19 maj 2007). Kommunpolitikern och därefter reportern på Hallands Nyheter vände sig till Riskrevision för att fråga om den kunde granska nämnden. Efter många turer mellan olika myndigheter blev svaret nej (ibid).

Kommunpolitikern anser att nämnden är för passiv och att den inte uppfyller sitt uppdrag:

"Det mesta av pengarna används till studiebesök som kanske är intressanta för ledamöterna. Uppgiften att informera allmänheten har nämnden överlätit helt åt Ringhals, säger han." (Hallands Nyheter den 19 maj 2007).

Med reporterens ord:

"LSN fungerar inte som den där tredje pådrivande parten som de kanske skulle vara."

Södermanlands Nyheter skrev om en transport från England till Studsvik för några år sedan, men LSN förekom inte i det sammanhanget. År 2007 skrev tidningen om en resa som nämnden gjorde och där kostnaden och vad det skulle ge delvis ifrågasattes.

Sydsvenskan är den tidning som utan jämförelse har haft mest synpunkter på LSN vid Barsebäck och nämndens uppdrag och vad nämnden gjort och inte gjort (se 5.2).

Värdet av en lokal säkerhetsnämnd

Alla lokala intervjupersoner tycker att det finns ett behov av att någon aktör sköter det uppdrag som LSN har och att det bör finnas en lokal förankring, med ett undantag. Värdet med att ha en LSN vid Barsebäck ifrågasätts efter det att verket har lagts ner. Vem och hur uppdraget ska skötas är det få av intervjupersonerna som har synpunkter på.

Som framgått i rapporten tycker varken ledamöterna själva eller intervjupersonerna att nämnderna sköter informationen till allmänheten på ett bra sätt. Alla pekar på att nämnderna borde vara mer aktiva, med undantag för Forsmark som av några får godkänt efter 2006.

Lokalreportrar och representanter för lokala naturskyddsföreningar framhåller på olika sätt att det finns en fara i att den LSN indirekt propagerar för bolaget i den information som nämnden väljer att gå ut med och likaså att kommunen inte har intresse av att öppet redovisa eventuella säkerhetsproblem vid anläggningen. Flera tror att om brister i säkerheten kommer fram och om en lokal diskussion uppmuntrades skulle det upplevas som ett hot mot arbetstillfällena eller så kunde det skada kommunens rykte. I samband med att Östhammar/Forsmark blev ett av platsalternativen för slutförvar av utbränt kärnbränsle fanns det också ett intresse av att ligga lågt med att informera om brister i Forsmarks säkerhetsrutiner. Ett annat problem som uppmärksammats är att alla ledamöter inte är pålästa och att vissa ledamöter kan ha en egen politisk agenda som gör att det är svårt att veta vad den LSN ibland står för.

Alla som har intervjuats om LSN vid Barsebäck framhåller att behovet är mindre av en LSN efter det att verket har stängts. Men även i dagsläget finns ett värde av att det finns någon form av organisation som har insyn och kan informera allmänheten om detta tycker några. Sydsvenskans reporter anser dock att Barsebäcksverket kan sköta informationen till medborgarna och att det inte behövs dubbla aktörer. *"Det känns som kaka på kaka."*

Behov av förändring

Alla som vi har intervjuat betonar att det finns ett trovärdighets- och kompetensproblem kopplat till den information som LSN ska ge till allmänheten. En av de intervjuade uttrycker sig så här:

"Säkerhetsfrågor är inte en sak för lekmän, för lokalpolitiker att jobba med. Man behöver jobba heltid för att vara insatt. Det är en för stor fråga för de flesta av oss."

Som framgått ovan uppfattas inte heller den information som LSN lämnar ifrån sig riktigt tillförlitlig p.g.a. att nämnden och kommunen inte har intresse av att lämna ut all information till allmänheten. Alla intervjuade uppfattar att SSMs information är mer trovärdig än den som kommer från verket och LSN.

Intervjupersonerna har upplevt att lokalbefolkningens intresse för information om verkets säkerhetsarbete och beredskap är litet och att det inte går att gå omkring och oro sig. Det är snarare så att de flesta har stängt av och litar på att säkerhetsfrågorna sköts på ett bra sätt. En tolkning om varför information inte efterfrågas och att den som finns på t.ex. kommunens hemsida inte når ut är:

"Jag är väl inte ensam om att tycka det att det här med kärnkraftsolyckor är otäcka grejer så på något sätt så spärrar man sig gärna, tror jag, mot information om läskiga saker. Jag tror de flesta reagerar på det viset."

En annan intervjuperson uttrycker sig på följande sätt:

"Om larmet går ska man gå in och lyssna på lokalradion och få instruktioner, men jag vet inte om folk vet det, eftersom det inte kan hända och vi inte pratar om det"

Sammanfattningsvis tycker alla de som intervjuats att nämnderna framförallt behöver bli synligare och bättre på att sköta informationen till allmänheten, möjligen med undantag för nämnden vid Forsmark under senare år. De flesta tycker att det behövs en lokal nämnd eller liknande, men upplever att den nuvarande nämnden inte är tillräckligt oberoende. LSN uppfattas förmedla kärnkraftsföretagets bild av bolagets säkerhetsarbete och har en tendens att tona ner problem gentemot allmänheten. Allmänheten och media uppfattar inte att nämnden har granskat och värderat den information som förmedlas.

6.SSMs ERFARENHET AV DE LOKALA SÄKERHETSNÄMNDERNA

För närvarande har Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) etablerat kontakt med tre lokala säkerhetsnämnder, men inte, efter sammanslagningen av SSI och SKI, med nämnderna vid Barsebäck och Oskarshamn. SSMs kommunikationschef, som svarar för den fortlöpande kontakten med nämnderna, medverkar i nämndernas möten vanligtvis tillsammans med en expert/inspektör från myndigheten. Tidigare skötte SKIs kommunikationschef kontakterna med nämnderna och hade ett väl uppbyggt kontaktnät med nämnderna.

SSM medverkar i nämndernas möten när de bli kallade. Från myndighetens sida är ambitionen att träffa nämnderna minst en gång per år och då i första hand när SSM kan informera om och kommentera den samlade säkerhetsvärderingen av kärnkraftsföretaget. SSM medverkar också i extrainsatta möten som när nämnden i Östhammar hade ett extrainsatt möte när Greenpeaceaktivister klättrade över staketet i Forsmark och när Varbergs LSN kallade till ett extrainsatt möte med anledning av att Ringhals sattes på särskild tillsyn. I övrigt följer SSM nämndernas arbete genom att ta del av broschyrer, mötesprotokoll och verksamhetsberättelser.

6.1 Erfarenhet av medverkan i nämndernas möten

SSM uppfattar att nämnderna präglas av olika kulturer. Nämndeledamöterna är i varierande grad insatta i frågorna och LSN vid Forsmark nämns som ett positivt exempel där många av ledamöterna är pålästa och har stor kompetens att ställa relevanta frågor. Men det är inte alltid så att alla relevanta frågor ställs till bolaget. Hur aktiva SSM uppfattar att nämnderna är beror också på när saker har hänt. Aktiviteten går upp i samband med att det händer något särskilt som vid HTG-händelsen⁶ i Oskarshamn 2003 när en reaktortank fick en temperaturökning som var högre än vad man hade förväntat sig och i samband med snabbstoppet i Forsmark år 2006.

Inspektörerna har tagit del av nämndernas mötesprotokoll och en har läst dem ordentligt efter de möten som han deltagit i. Mötesprotokollen från LSN vid Forsmark uppfattas relevanta och sammanfattar det viktigaste som avhandlades. Här redovisas också frågor och svar som ställts under mötena. Mycket mer än så kan man inte kräva, säger den inspektören.

Från SSMs sida fyller nämnderna en viktig funktion genom att vara en kanal för att få ut SSMs budskap.

”Vi [SSM] har upplevt att nämnden är ett sätt att försöka hålla kontakt med de lokala politikerna som i sin tur har en dialog med allmänheten”

SSM informerar också allmänheten om tillsynen av kärnkraftverken via SSMs webbplats. Idag publiceras alla beslut på generaldirektörsnivå och alla allvarliga eller

⁶ HTG=Högsta tillåtna gränsvärde

anmärkningsvärde händelser. Ambitionen är också att besluten ska förklaras på ett begripligt sätt. Utöver detta publiceras sådant som anses vara av allmänt intresse. Kärnkraftsföretagens samlade säkerhetsvärdering, som bygger på SSMs hela tillsynsverksamhet, publiceras idag inte på SSMs webbplats. Men allmänheten, media och medborgare i landets kärnkraftskommuner kan, om de känner till det, ta del av SSMs samlade säkerhetsvärdering av kraftföretagen i den så kallade RUS-rapporten⁷ som finns tillgänglig på webbplatsen. Rapporten är dock inte riktad till allmänheten utan till regeringen.

6.2 Erfarenheter av de lokala säkerhetsnämndernas verksamhet

De intervjuade från SSM har erfarenhet av nämnderna vid Forsmark, Ringhals och Oskarshamn. Alla inspektörer upplever att ledamöternas kunskap och engagemang varierar. Denna erfarenhet beskrivs på olika sätt:

"Det är svårt att i en sådan nämnd få den tillräckliga kompetensen att ställa frågorna som leder fram till att få en insyn bakom kulisserna eller bakom den OH bild som företaget vill visa upp. Där kan vår [läs SSMs] belysning vara till hjälp."

"Det är blandat med vilken kompetens man har och vilka frågor man ställer och man ska inte heller glömma det faktum att kraftföretagen är viktiga arbetsgivare på orterna. Det kan också ibland styra viljan att ställa frågor."

SSM medverkar främst som experter. Myndigheten har valt att inta en reaktiv roll vid mötena:

"Vi har inte för avsikt att gå i polemik med kraftföretagen vid sittande nämnder. Men det kan vara så att vår presentation balanserar kraftverkens presentation. Och så är det upp till nämnderna att ställa frågor utifrån det."

Det är en praxis som växt fram som beror på att SSM har en egen dialog direkt med kraftföretagen utifrån SSMs tillsynsuppdrag. SSM ställer inte heller kompletterande frågor till kraftföretagen under mötena .

"Om inte frågorna ställs av LSN ställer inte vi dem. De frågorna ställer vi i vår tillsynsverksamhet."

I LSN vid Forsmark finns ledamöter som har mycket kunskap och som tidigare arbetat på verket, men också ledamöter som nästan inte har någon kunskap.

"Jag uppfattar att de [ledamöterna] känner ju Forsmark bättre än de känner oss. Ibland från enskilda ledamöter är man lite pro Forsmark och från vissa ledamöter är man negativ till kärnkraften. Då finns det alltid någon ordningsman som säger att vi

⁷ Säkerhetsläget vid de svenska kärnkraftsverken (RUS).

<http://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/Global/Publikationer/Rapport/Sakerhet-vid-karnkraftverken/2010/SSM-Rapport-2010-11.pdf>

ska inte ha några politiska diskussioner här... Det är de som jobbat på Forsmark som ställer de flesta frågorna. ”

Nämnden vid Forsmark har även ställt en del kritiska frågor till SSM men inte till bolaget.

”Det var en del kritiska frågor till varför vi [myndigheten] hade en så lång handläggningstid när man hade problem med styrtavarna på Forsmark 3. Mina svar var då att myndigheten behövde den tid den behövde för att granska.”

”Det ställdes inte så mycket kritiska frågor till Forsmark, inget som jag minns i alla fall. Men frågan behöver inte vara kritisk men den kan kräva en hel del svar i alla fall, t.ex. hur har ni hamnat i det här med särskild tillsyn som de hade under ett par års tid.”

En annan erfarenhet är att nämnderna oftast ställer frågor av klarläggande karaktär efter det att verket och SSM har haft sina presentationer. Informationen som SSM lämnar har alltid mottagits väl och uppfattats som tillförlitlig.

”Jag har aldrig varit med om att nämnden har ifrågasatt vår [SSMs] ståndpunkt”

”Det har också hänt, relaterat till Ringhalsfallet, att nämnden reagerat på att de inte tyckte att vår beskrivning riktigt stämde med Ringhals ”

En av de intervjuade med erfarenhet från både Ringhals och Forsmark uppfattar att nämnden vid Ringhals intog en något mer oberoende hållning gentemot bolaget jämfört med nämnden vid Forsmark.

”För några år sedan, men det får man inte dra för stora växlar på, fanns vissa personer i nämnden som jobbat på Forsmark som nästan gick in i försvarsställning när man kritiserade dem. Det är ju inte så lyckat, men det är väl problematiken på en liten ort med en dominerande arbetsgivare.”

De tjänstemän vid SSM som har kontakt med nämnderna har inte undersökt vilken information som nämnderna lämnar till allmänheten utöver protokollen. Erfarenheten av ett öppet möte som nämnden vid Forsmark arrangerad efter händelserna på Forsmark 2006 var framförallt att nämnden gav allmänheten en möjlighet att ta del av Forsmarks och myndighetens information och få möjlighet att ställa frågor.

LSN vid Forsmark agerade inte på ett tydligt sätt i samband med snabbstoppet vid Forsmark 2006 och det som hände i spåren av händelsen. Det fanns också en del olyckliga uttalanden av LSNs ordförande i media. Att LSN inte kände till internrapporten från Forsmark överraskar inte.

”Vi [SKI] fångade upp rapporten, men det var en rapport bland många. De flesta känner inte vi till, men just den här kände vi till. Att lokala säkerhetsnämnden inte kände till den är jag inte ett dugg förvånad över.”

Uppdrag granskning och massmedia fokuserade på fel saker, tyckte man på SKI. Rapporten var inte hemlig och det var inte fylleri som var det allvarliga i sammanhanget:

"Det man i media hängde upp sig på i den rapporten var att man hade tagit några för fylleri. Ja, vad bra då tyckte ju vi. Det visade faktiskt att systemet fungerade. Det var inte speciellt upprörande. Det är klart att det inte är bra om personer försöker komma in om de inte är nyktra, men de fångades ju faktiskt. De kom inte in. Det vi tyckte var allvarligt med hela 2006, och den händelse som var då, var att man hade tydliga svagheter i sin säkerhetskultur vid Forsmark och dessutom hade man ju tydliga tekniska svagheter i anläggningen. Något som egentligen inte hade identifierats tidigare."

SKI informerade inte LSN om internrapporten, så vitt intervjupersonen känner till.

6.3 Synpunkter på nämndernas uppdrag

En av intervjupersonerna betonar att LSN har ett svårt uppdrag och tycker att det är svårt att se hur de ska kunna klara det med så lite resurser som de har.

"De [LSN] har ju egentligen en väldigt svårt uppgift. Hur ska de kunna fullfölja sitt uppdrag? Jag uppfattar att de har uppdraget att ha en lokal insyn i kärnkraftverken som finns på de här orterna. Det är ju tufft. Man behöver en viss grundläggande kunskap om man ska förstå och det tror jag inte att alla riktigt har i nämnden. Sen sitter de på politiska mandat som kan vara en hämsko i sig."

En av de intervjuade framhåller att det finns ett värde i sig att det finns en lokalt förankrad grupp som kontinuerligt följer säkerhetsfrågorna i kärnkraftskommunerna och informerar allmänheten om detta. Om inte LSN fanns skulle SSM behöva en annan kanal för att nå ut till befolkningen som bor runt verken. SSM skulle inte kunna ta över uppdraget eftersom myndigheten inte vet vilka frågeställningar lokalbefolkningen har.

LSNs (ledamöternas) kunskaper i säkerhetsfrågor uppfattas inte generellt som ett problem av alla. Ledamöterna kan bli tillräckligt insatta om de är engagerade. Det viktiga är att svaren som nämnden får av kraftföretaget och SSM förstås och att svaren sedan kan göras begripliga för allmänheten.

"... gör man de här nämnderna alltför kompetenta kommer de inte att kunna överföra informationen till allmänheten heller."

SSM har, som framgår av intervjuerna, inte satt sig in i hur nämnderna sköter informationen till allmänheten.

"Man hoppas ju att nämnden får information av både oss och tillståndshavaren och kan dra någon form av egna slutsatser av den informationen så att det inte bara blir så att vi berättar vårt budskap eller tillståndshavaren berättar sitt budskap."

SSM framhåller också att engagemanget skulle kunna förstärkas i några nämnder. Samtidigt tror en av intervjupersonerna att säkerheten på verken och informationen till allmänheten inte skulle påverkas om nämnderna inte fanns:

"Säkerheten på kärnkraften skulle nog inte förändras speciellt mycket om nämnden försvann och om allmänheten skulle bli sämre informerade ja, jag tror inte att de skulle bli så mycket sämre informerade. Alla kärnkraftverken har ju information i närområdet och de lägger ju väldigt stor vikt vid att de är trovärdiga i sitt närområde."

7. SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

7.1 Slutsatser

1. De lokala säkerhetsnämnderna har inte fungerat väl som allmänhetens ombud och inte gett allmänheten tillräcklig insyn i kärnkraftsverkens säkerhets- och beredskapsarbete.

Nämnderna har främst varit en insynskanal för kommunpolitiker och nämnderna har inte i tillräcklig utsträckning verkat i enlighet med lagstiftarens intentioner. Nämnderna har inte visat att insynen i bolaget skett på ett oberoende sätt. Bindningarna till kärnkraftverken framträder på olika sätt, bl.a. i att nämnden inte ställer kritiska frågor och följdfrågor till bolagen om säkerhetsarbete och vidtagna åtgärder efter att brister har upptäckts eller för att upptäcka brister. Likaså har informationen till allmänheten varit otillräcklig, främst redovisande och oftast har bolagets beskrivning av säkerhets- och beredskapsarbetet och eventuella brister förmedlats utan kommentarer. I förarbetena till den lag som gäller idag (prop 1983/84:60) vill lagstiftaren att LSN ska *"skapa öppenhet kring insyn i kärnsäkerhets- och strålskyddsarbetet kopplat till driftsfrågor, avfallens hantering och slutförvaring"* och se till att *"lämnad information ska präglas av saktighet och opartiskhet."*

Även om det finns skillnader i hur nämnderna arbetar och hur allmänheten och SSM uppfattat att de fungerar idag och har fungerat över tid finns ett generellt problem i att LSN och kommunen är beroende av bolaget som arbetsgivare, vilket påverkar nämndernas insyn och information till allmänheten och nämndens trovärdighet. Utvärderingens samlade bedömning är att nämnderna inte har uppträtt tillräckligt oberoende i förhållande till bolagen. Därför har inte heller den information som nämnden förmedlat till allmänheten uppfattats som obunden och informationen har i de flesta fall varit otillräcklig.

Slutsatsen baseras på en genomgång av nämndernas verksamhetsberättelser, informationsmaterial, protokoll och intervjuer med lokalreportrar, representanter för lokala miljöorganisationer och SSM-inspektörer. LSN förmedlar bolagets bild av olycksrisker, säkerhetsarbete, säkerhetsrutiner utan egen analys. I jämförelse är allmänhetens och medias tilltro till den information som SSM lämnar hög.

2. Nämndernas samlade kunskap i säkerhetsfrågor varierar och många nämndeledamöter har otillräcklig kunskap för att kunna ställa relevanta frågor och följdfrågor till bolaget och SSM.

Tre av tio ledamöter upplever att de har otillräckliga kunskaper för att sköta nämndens uppdrag. Experter/ inspektörer från SSM upplever också att det ibland saknas tillräcklig kunskap för att kunna ställa relevanta följdfrågor till bolaget och till SSM. Om otillräckliga kunskaper är ett problem finns det olika uppfattningar om bland nämndens ledamöter, inspektörer vid SSM, lokalreportrar och miljöorganisationer. Några intervjupersoner betonar att nämnderna inte ska vara experter på kärnkraft och säkerhetsfrågor och att ledamöterna har tillräckliga kunskaper i nämnden för att sköta

nämndens uppdrag. Det viktiga är hur engagerade ledamöterna är och i det avseendet anser de flesta intervjuade att nämnderna kan bli bättre.

Det tycks också saknas principer och strategier för hur nämnden ska försäkra sig om en oberoende ställning gentemot bolaget och hur information ska presenteras och kommuniceras med allmänheten. Om det finns principer och strategier för detta har inte undersökts, men det är inget som framträder på annat sätt än att nämnderna redovisar vilket nämndens uppdrag är.

3. Nämndernas information är otillräcklig för att medborgaren ska få en rättvisande bild av bolagens säkerhetsarbete, eventuella brister, problem och om och hur brister har åtgärdats.

Vad nämnderna främst ägnar sig åt varierar. Ledamöterna uppger att de ägnar mest tid åt att hålla sig informerade om kärnkraftsföretagets säkerhetsarbete och därefter åt beredskapen vid händelse av olycka. Mycket resurser läggs också på studieresor till andra kärnkraftsanläggningar i Sverige och utomlands för att få kunskap och utbyta erfarenheter. Uppdraget att lämna information till allmänheten har inte prioriterats.

LSN får också utföra egna utredningar om den anser att det behövs för att kunna bedöma betydelsen av bolagets säkerhetsarbete (eller som det uttrycks i lagtexten "vidtagna eller planerade kärntekniska säkerhets- eller strålskyddsåtgärder vid anläggningen"), men den möjligheten har inte utnyttjats.

De lokala säkerhetsnämnderna är relativt osynliga för allmänheten, med undantag för den vid Forsmark efter snabbstoppet år 2006 och den vid Barsebäck efter Sydsvenskans kritiska reportageserie år 2007. Båda nämnderna har blivit mycket bättre på att informera efter dessa "händelser". Men informationen som LSN lämnar till allmänheten är otillräcklig för att ge medborgare en god insyn i verkens säkerhetsarbete så att de ska kunna skapa sig en uppfattning om säkerhetsläget. LSN vid Forsmark är ett undantag under senare år i så motto att protokollen från nämndens möten är informativa. Men det finns också exempel på att samma nämnd håller tillbaka information för att inte oroa allmänheten, vilket går stick i stäv med lagstiftarens intentioner.

7.2 Rekommendationer

1. De lokala säkerhetsnämnderna bör behållas, men reformeras.

Utvärderaren har övervägt alternativet att föreslå en nedläggning av nämnderna i deras nuvarande form, men föreslår istället att nämnderna, med undantag för den vid Barsebäck, behålls (se nedan). Samtidigt bör nämnderna förändras och förstärkas. Om SSM skulle ta över LSNs uppdrag skulle förutsättningarna för detta behöva utredas närmare. Utvärderaren ser det som ett möjligt alternativ, men har inte tillräcklig kunskap för att bedöma om detta skulle kunna fungera i praktiken. Det finns uppenbara problem med en sådan lösning, bl.a. att avståndet skulle bli för långt. Det kan vara svårt att från Stockholm sköta informationen till befolkningen runt kärnkraftverken. Det finns en risk att informationen kommer att präglas av ett centralt myndighetsperspektiv och att den inte möter lokala informationsbehov.

2. Nämndernas sammansättning och kompetensbehov behöver ses över och förstärkas.

Det finns ett trovärdighets- och kompetensproblem med att nämnden enbart består av lokalpolitiker. Nämnderna behöver öppnas upp för andra aktörer exempelvis kan en eller ett par representanter för allmänheten ges en observatörs- och/eller frågeställarroll i nämnden. Allmänheten och lokala miljöorganisationer bör inbjudas att ställa frågor kring säkerhet och beredskap direkt till verket och tillsynsmyndigheten (SSM och länsstyrelsen). De kan också bjudas in att delta i säkerhetsvandringar på företaget där de får möjlighet att ställa frågor.

För att få t.ex. lokala miljöskyddsföreningar att delta som observatör/ frågeställare krävs att aktörerna (kommunen, verket och tillsynsmyndigheterna) visar att de värdesätter en sådan medverkan. En mindre ekonomisk ersättning kan också övervägas.

Tillsynsmyndigheterna, SSM och länsstyrelsen, bör få en tydligare och starkare roll i nämnderna. En eller ett par representanter från SSM och länsstyrelsen bör närvara vid nämndens möte för att informera om bolagets säkerhetsarbete, resultat av olika typer av tillsyn och uppföljningar av vidtagna åtgärder. Myndigheterna bör bistå LSN med lokalt anpassad information om genomförda tillsyner och försäkra sig om att nämndens information om bolagets säkerhets- och beredskapsarbete, ev. brister och åtgärder beskrivs på ett rättvisande sätt.

Nämndeledamöterna bör få mer kunskap om säkerhets- och beredskapsfrågor vid kärnkraftverk och också om hur nämnden ska kunna uppträda som en oberoende insynskanal, hur information bearbetas och kommuniceras med allmänheten. Vad den utbildning som anordnas i början av varje mandatperiod innehåller har inte undersökts i utvärderingen, men mot bakgrund av utvärderingens resultat kan innehållet eventuellt behöva utökas. Det kan också behövas fler utbildningstillfällen och forum för en fortlöpande och reflekterande diskussion om hur nämnderna ska utföra sitt uppdrag.

3. Nämndens informationsuppdrag behöver prioriteras bättre och utvidgas till att omfatta hur nämnden själv arbetar med insyn i bolaget och information om resultat av myndigheternas tillsyn.

Uppdraget kan innefatta att informera allmänheten om vilka frågor LSN och lokala miljöorganisationer, om de får en sådan roll, ställt till bolaget och vilka svar man har fått. Genom att välkomna och synliggöra frågor från allmänheten kan intresset för nämnden och säkerhetsfrågor i kommunen tänkas öka. Nämndernas möjlighet att utföra egna utredningar om den finner behov av det har inte utnyttjats, men de skulle kunna använda den möjligheten till att t.ex. beställa undersökningar av bolagets säkerhets- och beredskapsarbete där det finns oklarheter.

Nämnden bör också bättre informera allmänheten om SSMs tillsyn och eventuella krav som ställts på verket, samt om och när beslutade åtgärder ska vara genomförda och om uppföljning av åtgärderna gjorts. Likaså bör det finnas information om länsstyrelsens tillsyn och beredskapsövningar. Den överlappande tillsynen⁸ som länsstyrelsen och SSM

⁸ Idag prövar SSM och länsstyrelserna självständigt frågor som rör kärnteknisk verksamhet och verksamhet med strålning. Den överlappande tillsynen, varnar SSM för, kan vara problematisk eftersom myndigheterna var för sig kan besluta om förelägganden i samma sakfråga. Det finns också problem med

svarar för komplicerar också LSNs insyn och information till allmänheten i dessa frågor.⁹ Informationen bör vara informativ och inte enbart redovisande.

4. Nämnderna behöver bli mer tillgängliga, aktivare och utveckla sin insyn och information för att kunna fungera som allmänhetens ombud i frågor om företagets säkerhetsarbete och myndigheternas tillsyn.

Öppna möten och säkerhetsvandringar är två alternativ som nämnts. Nämndernas hemsidor bör också bli mer tillgängliga och hållas aktuella. Som framgått är det framförallt genom lokala medier som allmänheten fått information om LSN. Det intresse som lokaltidningar visar LSN påverkar i hög grad allmänhetens kännedom om och bild av LSN. Nämnderna kan behöva utveckla någon form av mediestrategi för informationen till allmänheten och för att hålla lokaltidningar bättre informerade.

Rekommendationerna gäller alla nämnder utan den vid Barsebäck. Det finns inte längre ett behov av att ha kvar en LSN i Kävlinge efter det att Barsbäckverket har lagts ner. Utvärderingen har ställt frågan om det finns ett sådant behov till en inspektör från SSM. Myndighetens bedömning är att det idag inte finns några betydande strålningskällor och risker för utsläpp som motiverar en LSN vid Barsebäck.

Det har också riktats hård kritik mot att det saknas krav på redovisning och revision av nämnderna. Särskilt Sydsvenskan och även Hallands Nyheter har uppmärksammat den frågan. I en riskdagsmotion förra året (2009/10:Fö214) efterlystes också en översyn av de lokala säkerhetsnämnderna bl.a. med motiveringen att det saknas krav på redovisning och möjlighet till ansvarsutkrävande. I försvarsutskottets ställningstagande till motionen (2009/10:FöU4) hänvisas till att Miljödepartementet upplevt att nämnderna "i allt väsentligt" fungerat som det var tänkt. Utskottet anser därför inte att det finns anledning att ompröva riskdagens tidigare ställningstagande och avvaktar också den pågående utredningen (läs M 2008:05). Utskottet och därefter riksdagen beslutade att avstyrka motionen. Att nämnderna i viktiga avseenden inte fungerar som det var tänkt framgår av utvärderingen. Utvärderingen gör här en annan bedömning än Miljödepartementet. Det finns flera tänkbara lösningar på detta. Förutom det som föreslås i rekommendationerna bör även införande av någon form av revision och ansvarsprövning övervägas.

Som framgått har flera LSNer låtit auktoriserade revisorer granska nämndens räkenskaper (finansiell revision) eller så har nämndens räkenskaper ingått i kommunens redovisning. Men eftersom LSN hanterar statliga medel har regeringen och Riksrevisionen ett ansvar att granska nämnderna. Den praxis som har utvecklats är att regeringen (Miljödepartementet) och SSM får nämndernas verksamhetsberättelser. Men det saknas krav på ekonomisk redovisning och likaså någon form av tydligt ansvarsutkrävande. I det avslutande kapitlet diskuteras denna fråga i ljuset av teorier om

två lagar och domstolar inblandade vid överklagande av beslut som kan försvåra en enhetlig rättstillämpning vilket också kan skapa osäkerhet hos verken om vad som ska gälla (SSM, 2009 sid 64).

⁹ Att det finns fem grundläggande lagar, ytterligare nio nationella lagar och Euroatom och andra EU-regler som styr kärnteknik- och strålskyddsområdet (ibid. kap. 4) komplicerar ytterligare LSN insyn och informationen till allmänheten.

demokratiskt ansvarsutkrävande. Någon direkt rekommendation lämnas inte på den punkten.

8. DISKUSSION

Idag fungerar LSN främst som en kanal för kommunledningens insyn i kärnkraftverken, men inte som medborgarnas ombud så som det var tänkt. Det finns en risk att lokalpolitikerna fortsätter att ta alltför mycket hänsyn till företaget vilket försvagar nämnden och dess trovärdighet gentemot allmänheten.

Det har skett två förändringar efter det att de lokala säkerhetsnämnderna inrättades som bör uppmärksammas och diskuteras när nämndernas framtida roll utreds. Den ena förändringen handlar om att förutsättningarna för allmänhetens insyn i kraftföretagen minskat efter att de privatiserats. Kraftföretagen var offentligt ägda när nämnderna inrättades i början av 1980-talet, men har efterhand privatiserats. Detta har medfört att insynen i bolagen har försvärats (Cramér m fl., 2009). Den internrapport om omfattande brister i Forsmarks säkerhetsrutiner som kom till allmänhetens kännedom (FKA, 2006) visar att företaget inte valt att ge en rättvisande bild av företagets säkerhetsarbete till allmänheten. Hur den LSN agerade i ett så pass allvarligt läge är också principiellt viktigt att diskutera. I den situationen skulle LSN, som allmänhetens ombud, ha kunnat fylla en viktig funktion genom att ställa kritiska frågor och hålla allmänheten öppet informerad om säkerhetsproblemen, SKIs ställningstagande och vilka krav på åtgärder som ställts på Forsmark. Men som framkommit i bl.a. Uppsala Nya Tidnings bevakning och mitt intervjumaterial tyckte inte säkerhetsnämnden (ordförande) att nämnden skulle informera om detta för att inte skapa oro. Den LSN har inte uppträtt som allmänhetens ombud och inte skött sitt uppdrag i ett skarpt läge.

Den andra förändringen handlar om att demokratin och former för demokratiskt ansvarsutkrävande förändras. Under senare år prövas olika sätt att vitalisera demokratin som komplement till den representativa demokratin. I takt med att demokratin förändras finns det också skäl att aktualisera frågor kring ansvarsutkrävande i allmänhet och demokratiskt ansvarsutkrävande i synnerhet (Behn, 2001; Hanberger, 2008). När medborgare inte nöjer sig med att via ombud få insyn i offentlig verksamhet utan ställer krav på att med egna ögon kunna se och bedöma om, som i detta fall, säkerheten och beredskapen vid kärnkraftverken är tillräcklig ligger det i linje med hur demokratiskt ansvarsutkrävande är på väg att förändras. De lokala säkerhetsnämndernas uppdrag bör därför också diskuteras i ljuset av teorier om demokratiskt ansvarsutkrävande.

I varje form av demokrati är det medborgaren som är den som ytterst ska utkräva ansvar, men i en representativ demokrati har detta uppdrag delegerats till de valda politikerna på olika nivåer som i sin tur ger olika granskare i uppdrag att ta fram underlag för ansvarsutkrävande. Inom förvaltningspolitiken finns många ansvarsrelationer (agent-principal-relationer) som bör beaktas när man överväger lämpliga former för ansvarsutkrävande för LSN. Att införa någon form av formaliserad ansvarsprovning där nämnderna årligen lämnar årsberättelse och ekonomisk redovisning och att regeringen med detta underlag som grund fattar beslut om ansvarsfrihet för nämnderna är en väg att gå. En annan är att utveckla en mer dialoginriktad mål- och resultatdialog med regeringen där nämnderna får möjlighet att bemöta kritik, förklara sig och reda ut oklarheter och eventuella missförstånd utan att besluta om ansvarsfrihet. Att ge kommunala revisorer i uppdrag att granska nämnderna,

vilket skulle kräva förändringar eftersom nämnderna är statliga myndigheter, skulle kunna vara ett ytterligare alternativ. I så fall skulle någon form av speciallösning behöva göras. Det som också bör övervägas är att återinföra mer direkta former av ansvarsutkrävande där medborgare med egna ögon kan granska säkerheten vid t.ex. kärnkraftverken och att representanter för miljöorganisationer får insyn och möjlighet att ställa frågor i nämnden vilket också utvärderingen rekommenderat. Därmed förstärks medborgarnas insyn i både bolaget och LSN. Förutsättningarna för medborgare att kunna utkräva ansvar för regeringens säkerhetspolicy på kärnkraftsområdet, där LSN är en komponent, ökar ju bättre insyn medborgare får via ombud eller egna "inspektioner".

LSN insyn och information bör inte bara gälla lokalbefolkningen, dels för att nämnden är en statlig verksamhet, dels för att frågor kring kärnsäkerhet och beredskap inte enbart är en lokal fråga. Medborgare som bor i andra kommuner har också rätt till information om säkerheten vid enskilda kärnkraftverk.

Referenser

Behn, Robert (2001) *Rethinking Democratic Accountability* Washington, D.C, Brookings Inst. Press.

Cramér, P., Erhag, T. & Stendahl, S. (2009) Nationellt ansvar för använt kärnbränsle: kan Sverige självständigt hantera regleringen av använt kärnbränsle? Stockholm: Santérus Academic Press Sweden, 2009

Dir 2008:151 *Översyn av lagstiftningen på kärnteknik- och strålskyddsområdet*

FKA, 2006 *Analys av pågående verksamhet, kvalitetsstyrning och ledning inom FKG* Intern rapport från Forsmarks kraftgrupp daterad 2006-10-23

Förordningen (1981:10) med instruktion för de lokala säkerhetsnämnderna vid kärnkraftverken

Förordning (2007:1054) med instruktion för lokala säkerhetsnämnder vid kärntekniska anläggningar

Hanberger, Anders (2009) 'Democratic accountability in decentralised governance' i *Scandinavian Political Studies*. Vol.32.(1):1-22.

Kärntekniklagen (1984:03) lagen om kärnteknisk verksamhet

Kävlinge Nya 2008-2009

Lagen (1980:1123) om offentlig insyn i säkerhetsarbetet vid kärnkraftverken

M 2008:05 *Utredningen om en samordnad reglering på kärnteknik- och strålskyddsområdet*

PM 2010-03-18 *Om lokala säkerhetsnämnder* utgiven av utredningen om en samordnad reglering på kärnteknik- och strålskyddsområdet (M 2008:05)

prop 1983/84:60 Ny lagstiftning på kärnenergiområdet

SSM, 2009 *Översyn av lagstiftningen på kärnsäkerhets- och strålskyddsområdet uppdaterad januari 2009*. Stockholm: Strålsäkerhetsmyndigheten.

Strålskyddslagen (1988:220)

Sydsvenskan den 1, 2, 3, 4, 5, 8,10, 11,13 (en odaterad artikel) december 2007, samt 19 januari 2009

Verksamhetsberättelser från samtliga lokala säkerhetsnämnder 2005-2009

Bilaga 1: Särskild skrivelse från LSN vid Barsebäcks kärnkraftverk

Till

Ingvar Persson

Särskild utredare

Miljödepartementet

Utredningen om en samordnad reglering på kärnteknik- och strålskyddsområdet, M 2008:05

Vasagatan 8 - 10

103 33 Stockholm

Lokala säkerhetsnämnden vid Barsebäcks kärnkraftverk beslutade vid sitt sammanträde den 6 maj att inlämna en gemensam skrivelse från nämnden i stället för att besvara den utskickade enkäten. Nämnden bedömde att enkäten inte fångade upp och kunde ge en rättvis bild av det arbete som nämnden bedriver.

Nämnden som består av sju ordinarie ledamöter och sju ersättare har en mycket god uppslutning på sina sammanträden. Under perioden 2007-2010 har det i genomsnitt varit över 12 deltagare per sammanträde.

Ledamöterna får inför varje ny mandatperiod en tredagarsutbildning som genomförs tillsammans med ledamöter från landets övriga säkerhetsnämnder. Utbildningen innehåller bl a information om nämndens roll, övriga myndigheters roll, beredskaps-, säkerhets- och informationsfrågor.

Vid nämndens sammanträde bjuds företrädare från SKI, SSI (numera SSM) och SKB in några gånger per år medan Barsebäcksverket deltar vid de flesta sammanträden. Innan nedläggningen av de båda reaktorerna deltog även Länsstyrelsen, Lomma kommun och Köpenhamns stad regelbundet på nämndens sammanträde.

Nämnden informerar allmänheten två gånger per år via den lokala tidningen Kävlinge Nya och har även information på hemsidan. Det är framförallt information om vad som händer ute på Barsebäcksverket, hur planprocessen för rivningen ser ut och rapport om nämndens arbete. Den information som Barsebäcksverket ger nämnden vid sammanträdena bedöms som öppen och tillräcklig för att nämnden ska kunna utföra sitt uppdrag. Barsebäcksverket ger även ut information via sin skrift "Barsebäcksverket just nu".

Studieresor genomför nämnden ungefär en per år till någon kärnkraftsanläggning i Europa, med undantag av att vid ett tillfälle har rest utanför Europa. Dels för att få information om hur man arbetar med kärnkrafts- och säkerhetsfrågor nationellt i det besökta landet, men framförallt för att få en dialog med den lokala nivån och deras arbete med informations- och beredskapsfrågor. Det har vid dessa besök kunnat konstateras att vi i Sverige har kommit långt med det lokala förankringsarbetet och att vi via de lokala säkerhetsnämnderna har en insyn och dialog med kärnkraftsindustrin som är unik jämfört med många andra länder i Europa. Vid studieresorna

deltar även representanter från övriga lokala säkerhetsnämnder och vid dessa tillfällen sker erfarenhets och kunskapsöverföring mellan ledamöterna.

De lokala säkerhetsnämnderna vid landets kärntekniska anläggningar inrättades på 1980-talet. Målet var att åstadkomma en lokal förankring kring säkerhetsfrågorna rörande kärnteknisk verksamhet i Sverige. Genom att lagfästa rätten för lokala representanter utsedda av regeringen skulle en demokratisk förankring på lokal nivå åstadkommas. Med dessa statliga men lokalt förankrade myndigheter kunde insyn och möjlighet till deltagande för de som berörs och har kontakt med invånarna kring en kärnteknisk anläggning, garanteras.

Sverige har blivit en förebild i främst Europa, men även i bla Japan, hur en dialog mellan medborgare, kommun, kärnkraftsmyndigheter och kärnkraftsindustrin kan skapas. Det är internationellt en unik situation som de lokala säkerhetsnämnderna har med tvingande regler om deltagande, informationslämnande i förhållande till både andra myndigheter och till industrin. Detta kombinerat med ett oberoende som en statlig finansiering av verksamheten utgör har garanterat opartiskhet och en möjlighet att företräda det lokala intresset gentemot både nationella och industriella intressen.

I European Nuclear Energy Forum (ENEF), som Europeiska Kommissionen tillsammans med medlemsstaterna i Euroatom tog initiativet att bilda lyfter ofta Kommissionen fram både Lokala Säkerhetsnämnderna i Sverige och SKB som goda exempel hur man kan arbeta med en dialog kring säkerhetsfrågor. En rad länder har inrättat motsvarande organ med svensk förebild. Bla Frankrike och Spanien med sina informationskommittéer och Storbritannien med sina Stakeholders Groups. Genom kärnkraftskommunernas Europeiska nätverksorganisation GMF finns den lokala nivån representerad i ENEF och deltar i arbetsgrupper med fokus på säkerhet och demokrati kopplade till kärnkraftsproduktion.

Samtidigt finns många stater där fortfarande en dialog sker på kärnkraftsindustrins och de nationella, centrala myndigheternas villkor, ofta med inslag av mer eller mindre korruption inför beslut. Då har den lokala nivån – kommunen – och medborgarna inte någon möjlighet till insyn.

Utredningen och dess direktiv tycks ha som underliggande mål att "effektivisera" och rationalisera verksamheten i de lokala säkerhetsnämnderna. Utredningen tar sikte på ledamöternas kompetens, eller snarare fokuserar man på avsaknaden av kompetens hos ledamöterna inom de kärntekniska och strålskyddstekniska områdena.

Vi finner detta märkligt. Syftet har aldrig varit att skapa några lokala expertnämnder med hög effektivitet. Syftet har varit skapa platser för en mycket svensk långsam dialog och samverkan för att skapa säkerhet i informationsflödet från kärnkraftsindustrin och myndigheterna till medborgarna som bor nära en kärnteknisk anläggning.

Just nu går studiebesöken i skytteltrafik till Östhammar och Oskarshamn. Utländska delegationer vill veta hur det kunde bli så att två kommuner "tävlade" om att ta ansvaret för en långsiktig slutförvaring av kärnavfallet i Sverige.

Vi vågar påstå att detta inte hade varit möjligt om inte ett så förtroendefullt förhållande hade byggts genom de lokala säkerhetsnämndernas arbete under snart 30 år. Att både industrin, genom SKB och myndigheterna uppfattas som aktörer som medborgarna kan lita på beror på det förtroende som har byggts upp under mycket lång tid där dialogen har stått i centrum.

Avslutningsvis ser Lokala säkerhetsnämnden vid Barsebäcksverket med oro på den inriktning som utredningen har tagit. Ett uppifrån perspektiv som kan leda till att hela det förtroendeskapande arbete som bedrivits på lokal nivå under 30 år undergrävs av mer eller mindre uttalat misstroende från centrala beslutsfattare. Samma beslutsfattare som är och kommer att vara beroende av att beslut rörande kärnkraft och kärnavfall är väl förankrade på de platser där kärnteknisk verksamhet bedrivs i landet.

Vi menar att det är viktigt att riksdagens ledamöter som skall fatta långsiktiga beslut om framtida energilösningar, där kärnkraften även framgent kommer att spela en viktig roll, har insikt i betydelsen av lokal förankring och lokalt medborgerligt stöd.

För Lokala säkerhetsnämnden vid Barsebäcksverket

7 juni 2010

Pia Almström (M)
Ordförande

Roland Palmqvist (S)
Viceordförande

Bilaga 2: Enkätfrågor

Lokala säkerhetsnämnder

Denna enkät skickas ut till alla ledamöter, ersättare och sekreterare i fem lokala säkerhetsnämnder. Syftet är att undersöka dina erfarenheter av nämndens verksamhet. "Kärnkraftverk", "kärnteknisk anläggning" och "anläggning" används synonymt i enkäten. Tack för att du tar dig tid att besvara enkäten!

Bakgrundsfrågor

1. Jag som svarar på enkäten är:

- ordförande vice ordförande ledamot ersättare
 sekreterare

2. Jag ingår i den lokala säkerhetsnämnden vid

- Barsebäcks kärnkraftverk Ringhals kärnkraftverk
 Oskarshamns kärnkraftverk Studsviks kärntekniska anläggningar
 de kärntekniska anläggningarna i Forsmark

3. Hur många säkerhetsnämndsmöten har du deltagit i under perioden 2007-2010?

- alla eller nästan alla cirka hälften
 några få inget

4a. Har du fått någon utbildning i kärnsäkerhets- och strålskyddsfrågor?

- ja nej

4b. Kommentar

5a. Anser du att du har tillräckliga kunskaper för att kunna utföra nämndens uppdrag?

- ja ja delvis nej vet ej

5b. Kommentar

Nämndens arbete

Fråga 6 till och med 8 besvaras endast av sekreterare eller ordförande. Övriga fortsätter med fråga 9.

6a. Vilka aktörer har bjudits in att medverka i nämndens möten under de senaste två mandatperioderna?

	Varje gång	Några gånger per år	Någon gång	Aldrig
SKI/SSM	☐	☐	☐	☐
Anläggningen	☐	☐	☐	☐
Länsstyrelsen	☐	☐	☐	☐
Media	☐	☐	☐	☐
Lokal organisation	☐	☐	☐	☐
Allmänheten	☐	☐	☐	☐
Annan	☐	☐	☐	☐

6b. Om annan ange vem:

7a. Hur många (för allmänheten) öppna möten har arrangerats under de senaste två mandatperioderna?

- 5 eller fler 3-4 1-2 Inget

7b. Kommentar

8a. Hur informerar nämnden allmänheten om anläggningens säkerhets- och strålskyddsarbete och om planering av beredskap mot kärnenergiolyckor?

	Regelbundet	Ibland	Aldrig
Via nämndens hemsida	☐	☐	☐
Genom att distribuera tryckt information	☐	☐	☐
Informationsmöten	☐	☐	☐
Annat sätt	☐	☐	☐

8b. Kommentar

Erfarenheter av nämndens arbete

9a. Hur uppfattar du anläggningens öppenhet med att ge nämnden insyn i dess verksamhet?

- stor öppenhet viss öppenhet ingen öppenhet vet ej

9b. Kommentar

10a. Har anläggningen enligt din uppfattning lämnat tillräckliga upplysningar om utfört och planerat säkerhets- och strålskyddsarbete samt om planering mot kärnenergiolyckor till nämnden?

- ja, alltid ja, ofta ja, ibland nej
 vet ej

10b. Kommentar

11a. Hur uppfattar du anläggningens information till allmänheten om säkerhets- och strålskyddsfrågor?

	Ja	Nej	Vet ej
Tillräcklig	☐	☐	☐
Saklig	☐	☐	☐
Begriplig	☐	☐	☐

11b. Kommentar

12a. Hur uppfattar du anläggningens information till allmänheten om beredskapen vid en kärnenergiolycka?

	Ja	Nej	Vet ej
Tillräcklig	☐	☐	☐
Saklig	☐	☐	☐
Begriplig	☐	☐	☐

12b. Kommentar

13a. Tycker du att nämndens information till allmänheten om säkerhets- och strålskyddsfrågor har varit tillräcklig?

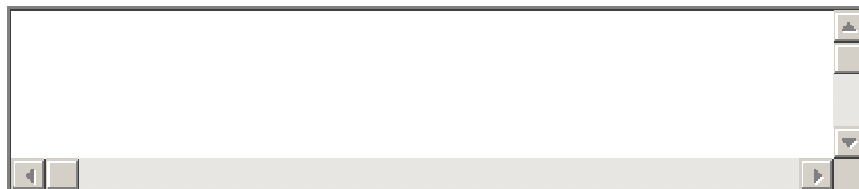
Ja Nej Vet ej

13b. Kommentar

14a. Tycker du att nämndens information till allmänheten om beredskapen vid kärnenergiolycka har varit tillräcklig?

Ja Nej Vet ej

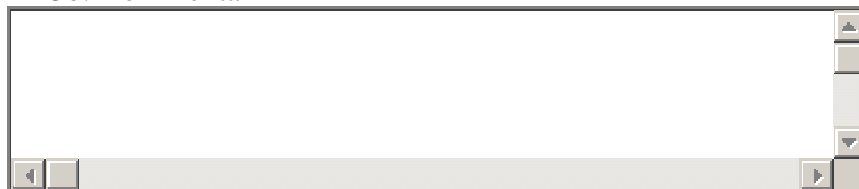
14b. Kommentar

15a. Hur uppfattar du Strålsäkerhetsmyndighetens (SSMs) information och förklaringar till nämnden om tillsynen av anläggningen?

	Ja	Nej	Vet ej
Tillräckliga	☐	☐	☐
Sakliga	☐	☐	☐
Begripliga	☐	☐	☐

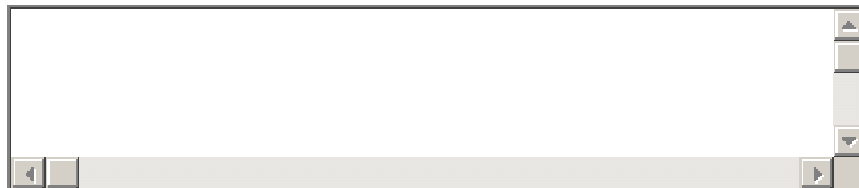
15b. Kommentar

16a. Hur uppfattar du Strålsäkerhetsmyndighetens (SSMs) information och förklaringar till allmänheten om tillsynen av anläggningen?

	Ja	Nej	Vet ej
Tillräckliga	☐	☐	☐
Sakliga	☐	☐	☐
Begripliga	☐	☐	☐

16b. Kommentar

17a. Hur upplever du värdet av Kärnkraftskommunernas samarbetsorgan (KSO)?

- Stort värde Visst värde Inget värde Vet ej

17b. Kommentar

18. Hur många studieresor har du deltagit i?

- 5 eller fler 4 3 2
 1 ingen

19a. Vilket värde har studieresorna haft?

- För att öka nämndens kunskaper om strålskydds- och säkerhetsfrågor
För att öka nämndens kunskaper om beredskap vid en kärnenergiolycka
För praktiska tips för nämndens arbete
För kontakter
För annat

Stort värde Visst värde Inget värde Vet ej

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

19b. Kommentar

20a. Med vad tycker du att den lokala säkerhetsnämnden har arbetat under perioden 2007-2010?

	I	I		Vet
	hög	viss	Inte	grad
	grad	grad	alls	ej
Utövat insyn i anläggningens säkerhets- och strålskyddsarbete	☐	☐	☐	☐
Utövat insyn i anläggningens beredskap mot en kärnenergiolycka	☐	☐	☐	☐
Bearbetat och sammanställt information	☐	☐	☐	☐
Förmedlat information om anläggningens säkerhets- och strålskyddsarbete	☐	☐	☐	☐
Förmedlat information om anläggningens beredskap mot en kärnenergiolycka	☐	☐	☐	☐
Varit en länk mellan anläggningen och allmänheten	☐	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐	☐

 20b. Om annat ange vad

Nämndens fortsatta uppdrag och verksamhet

 21a. Bör nämnden finnas kvar?

Ja Nej Vet ej

 21b. Kommentar

 22a. Anser du att instruktionen för lokala säkerhetsnämnder är tillräcklig?

Vet
 Ja Nej ej

- För att utöva insyn i anläggningen
- För att kunna informera om anläggningens säkerhets- eller strålskyddsarbete
- För att kunna informera om anläggningens beredskap mot kärnenergiolyckor
- För att kunna arrangera de möten som behövs
- För att säkra en parlamentarisk sammansättning av nämnden
- För att säkra att det finns tillräcklig kunskap i nämnden
- För revision av nämnden
- Annat

 22b. Kommentar

 23a. Bör det finnas möjlighet att utse andra aktörer än politiker till nämnden?

- Ja Nej Vet ej

 23b. Kommentar

 24a. Skulle Strålsäkerhetsmyndigheten kunna ta över nämndens uppgifter?

- Ja, helt Ja, delvis Nej Vet ej

 24b. Motivera ditt svar

25a. Bör nämndernas uppgifter omfatta:

	Vet		
	Ja	Nej	ej
Information till allmänheten om nämndens insynsarbete och om vilken information som har efterfrågats av nämnden och lämnats av anläggningen	☐	☐	☐
Att förmedla information om Strålsäkerhetsmyndighetens tillsyn av anläggningen	☐	☐	☐
Att främja en lokal diskussion om strålskydds-, säkerhets- och beredskapsfrågor i lokalsamhället t.ex. genom att arrangera lokala utfrågningar och seminarier för allmänheten	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐

25b. Kommentar

26. Övriga synpunkter

Bilaga 3: Intervjupersoner

Ingvar Persson, utredare Miljödepartementet

Susanne Nyström, Östhammars Nyheter

Catarina Linhell- Järnheter, Naturskyddsföreningen Oskarshamn

Inger Wennerlund, Naturskyddsföreningen Varberg (Veddige)

Annika Clemens, Södermanlands Nyheter

Kenneth Gunnarsson, Opinionsgruppen för säker slutförvaring (Oss) Östhammar

Anneli Hällgren, kommunikationschef vid SSM

Ingemar Gröön, Naturskyddsföreningen i Kävlingebygden

Ylva Lundh, Naturskyddsföreningen Östhammar

Sarah Nylund, reporter Sydsvenskan

Lena Carlberg, f.d. redaktionssekreterare Östhammars Nyheter

Lena Berglund, reporter Hallands Nyheter

Leif Karlsson, inspektör vid SSM

Christer Karlsson, inspektör vid SSM

Klas Idehaag, inspektör SSM

Anders Jörle, kommunikationschef vid SKI